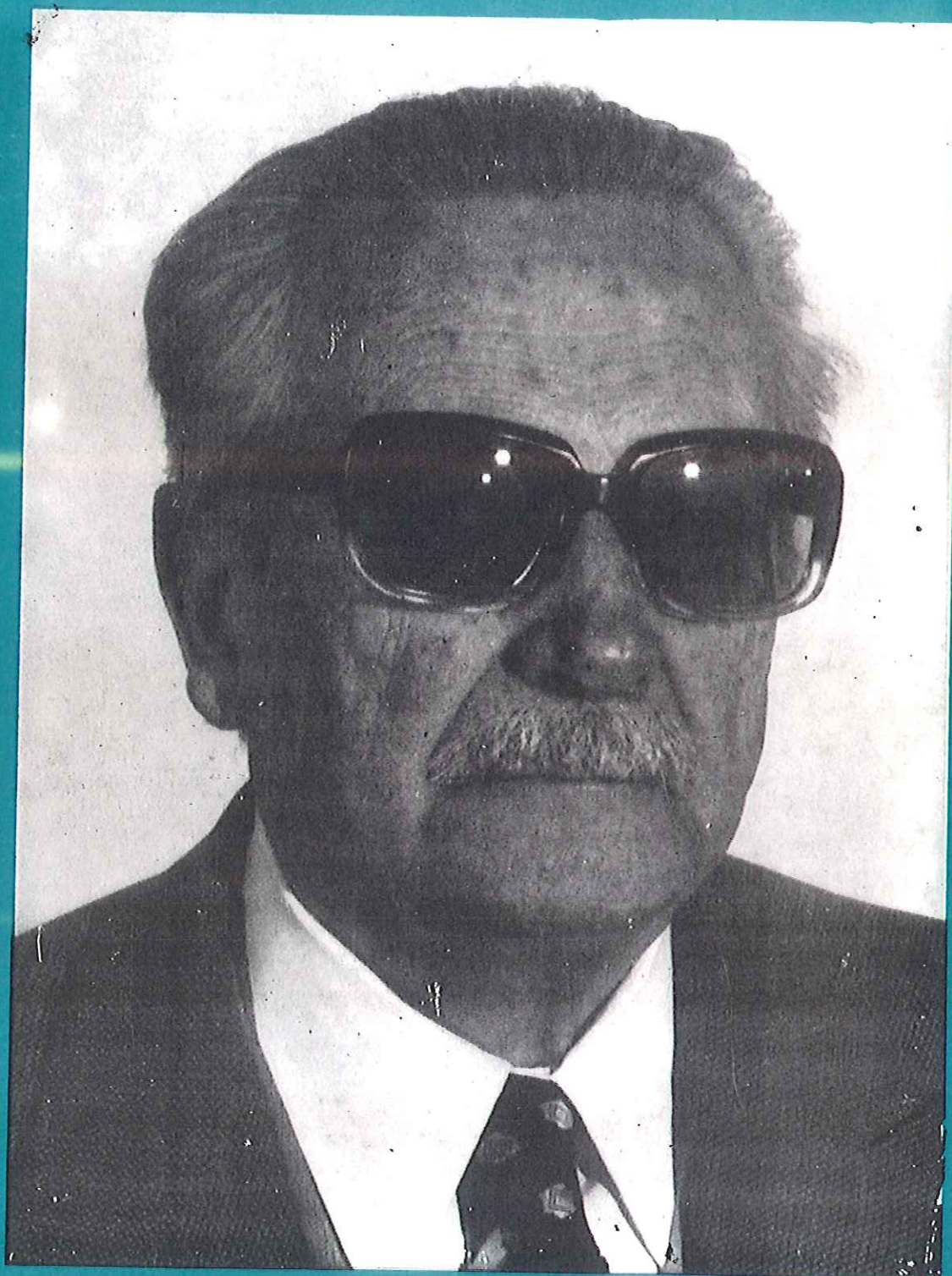

COOPERATIVISME

MODALITAT DE SOCIALISME

Albert Pérez i Baró

DPB 28-1-17

Editat per la Fundació Rafael Campalans

Setembre 1990

Impressió: Gràfiques Cane
Fotocomposició: Comptex, S.A.
Dipòsit legal B-35819/90

PRÒLEG

La biografia d'Albert Pérez i Baró és transparent, tant en els seus actes, com en els seus textos escrits, o en les seves paraules. Es reclama sempre, i mai se n'amaga ni un moment, de la tradició que dins el moviment obrer popular i socialista explica l'origen de les seves formes organitzatives -sindicats, partits i cooperatives-, d'un originari tronc comú. Les pràctiques primàries i originals d'autodefensa. Les primitives societats obreres de resistència.

En aquest sentit, em plau recordar com en els inicis de la meua recerca sobre el nostre cooperativisme, la troballa que ell mateix m'assenyalà en els arxius de la Cooperativa de Teixidors a Mà, a l'antiga vila de Gràcia, en els que l'entitat cooperativa apareixia doblada de caixa de resistència dels mateixos teixidors, presidida la cooperativa per Perranon, que actuava també com a Secretari de la caixa resistent, amb una vida a vegades legal, altres mig clandestina, segons fos l'humor de l'autoritat de torn, amagada sempre en els plecs de l'entitat cooperativa. Es el que Jaume Vicens Vives acunyà, en una descripció prou exacta, com "les dues cares d'una mateixa moneda".

Penso, i no crec equivocar-me, que precisament és en aquesta visió on es troba la raó profunda per la que Pérez i Baró mai tingué cap problema en col.laborar amb els partits obrers i socialistes (des del Partit Comunista, que ajuda a fundar), o bé en ésser militant de sindicats tan diferents com foren la CNT o el CADCI, de la dependència mercantil barcelonina. Fou aquesta mateixa convicció la que l'impulsà durant els anys de la guerra civil, el 1936, a participar en l'esforç per endegar la voluntat revolucionària del proletariat de Catalunya, col.laborant en l'orientació d'una nova economia de marcat signe col·lectivista, des del Govern de la Generalitat Republicana.

I no gensmenys, després de l'any 1942, acabat l'exili i ja de retorn a Catalunya, que es submergí en un constant activisme cooperativista que considerava, per dir-ho amb les seves mateixes paraules, "com una modalitat del socialisme".

Pérez i Baró invocava sempre aquestes arrels que li servien per assenyalar amb especial èmfasi, en la tasca pedagògica de futurs cooperativistes a què estava entregat, com li havia servit sempre, des de qualsevol perspectiva, a situar-se en posició correcta, tant per a l'anàlisi, com per a l'acció cooperativa, considerada aquesta com una branca de l'arbre més general del moviment obrer, popular i socialista.

Per a Pérez i Baró, cooperador ortodoxe i alhora socialista convençut, l'acció cooperativa s'entronca i es formula com a una modalitat del socialisme en tant expressa una doble voluntat. La d'atendre i resoldre

les necessitats de les persones, fonament bàsic de l'acció, cooperadora. Alhora integrant aquesta acció en una voluntat més general d'emancipació social, assumida per tots els compromesos en l'acció cooperadora i que s'expressa en l'anhel de transformació vers una societat més justa i equitativa, basada en el poder dels cooperadors organitzats.

Ell ens ho diu amb la màxima claretat en la conferència titulada "Cooperativisme, modalitat del socialisme" que ha esdavingut una cita clàssica de l'autor de "30 mesos de col·lectivisme a Catalunya". Amb tota fermesa, afirma:

"No pretenc oposar cooperativisme i socialisme, una ideologia o l'altra. Entenc que la presa de poder polític pels treballadors, no és pas en si mateixa el socialisme. Per a mi, el socialisme és la passada en comú i a benefici col·lectiu, de les riqueses naturals revaloritza des del treball humà".

Segueix dient-nos en un esforç per precisar millor el seu pensament: "En el fons, els cooperativistes són una mena de socialistes impacients, que el volen establir un xic cada dia, sense necessitat d'esperar la revolució final".

Es una formulació que remata amb les tantes vegades repetida imatge que tant li complaia citar:

"El cooperativisme és una mena de cranc, que treballa lentament dins el cos de l'economia capitalista".

Des d'aquesta perspectiva, és de destacar com Pérez i Baró, cooperativista i socialista, mai entrà en contradicció amb la vella regla dels pioners rochdaliens que proclama la neutralitat política i religiosa de les entitats cooperatives. Fidel al cooperativisme ortodoxe, en la seva pràctica com a cooperador, no oblidà mai la regla del neutre apoliticisme en les societats cooperatives, que veia i considerava estretament lligada a la concepció de la cooperativa com a empresa que ell, home pràctic de la cooperació, tampoc oblidà mai. Ara bé, la neutralitat l'entenia únicament i exclusivament referida a les entitats, en tant que empreses, en cap cas podia implicar els socis que, com a ciutadans, tenen la llibertat i tots els drets per actuar políticament. Ell mateix portà a la pràctica aquesta concepció, si bé ho va fer amb una militància política discontinua.

L'única excepció que admitia al vell principi rochdalià de neutralitat el fonamenta en la tràgica experiència nazi-feixista que turmentà Europa durant les dècades dels anys 30 i 40. Excepcionalment accentuava, en els casos d'amenaça a la democràcia, que els cooperadors i llurs entitats han de sentir-se compromesos en la seva defensa.

L'articulació del seu pensament sobre el cooperativisme, com a modalitat del socialisme, s'estèn amb rigor i detall entorn les semblances de les finalitats d'un i altre moviment, posant especial èmfasi en les diferències metodològiques o de treball entre un i l'altre. Sense que vulgui fer-ne la crítica, estimo que aquesta part metodològica del pensament de Pérez i Baró, per òbvvia, és la que menor interès em desvetlla.

Precisament per això vull destacar, com a un contrapunt al que acabo de dir, el que des d'una perspectiva socialista i en el sentit de desvetllar no sols interès sinó palpitant actualitat, pren l'exposició personal de Pérez i Baró, explicant i raonant la seva adscripció a les tesis sobre el sector cooperatiu i les conseqüències que es desprenen d'aquesta concepció tant pel futur del socialisme, com del cooperativisme.

Charles Guide en el seu "Programa de Nimes", com més tard el Dr. Fouquet, director del OIT amb el seu llibre "El sector cooperatiu", apunten durant la dècada dels 20, el desenvolupament d'un ampli sector cooperatiu compartible amb el capitalisme clàssic, com amb l'artesanat i el modern capitalisme d'Estat.

Aquesta concepció, en certa manera caiguda en un relatiu oblit durant els anys posteriors a la Segona Guerra Mundial, en els que prevalgué una onada de socialitzacions de caràcter estatal, comença a redreçar-se els anys de crisi econòmica de la dècada dels 70, durant els quals la cooperació torna a emergir com a instrument de lluita contra l'atur. Aquesta trajectòria no ha fet sinó anar consolidant les tesis favorables al sector cooperatiu, sobretot en el moment que apareix clar el fracàs del model comunista en els països de l'Est d'Europa.

Avui es torna a parlar amb més seguretat que mai dels avantatges que pot significar per a una democràcia econòmica eficient l'equilibri entre el sector públic de l'economia, el sector privat i el sector social o cooperatiu.

Cada dia és més generalitzada l'opinió favorable a la tesi que l'eficiència d'una economia de mercat cal completar-la i, en el menester, reformar-la per una acció constant d'introduir elements correctors de caràcter social que facin contrapunt a la dinàmica cega d'una economia pura de mercat. El cooperativisme, millor dit, el sector cooperatiu, acostumat a viure en una economia de mercat, pot donar, ha començat de nou a donar el més genuí de si mateix, sobretot en termes de quins poden ésser els elements prioritaris i bàsics de coorecció social d'una economia de mercat.

Si a aquesta perspectiva hi afegim la necessitat de consolidar la cooperació de segon grau (l'estadi més difícil de la cooperació), sense el qual no es pot parlar d'un sector cooperatiu consolidat i, si a demés continuem valorant, com sempre feu Pérez i Baró, la transcendència del que significa l'acumulació d'experiències cooperatives com a model d'autogestió o si es vol, de participació dels treballadors en l'empresa, penso que quedarà ben pelesa la modernitat i l'actualitat palpitant del pensament de Pérez i Baró. En definitiva, l'encert de la seva tesi central, considerant el cooperativisme com a una modalitat del socialisme.

Joan Reventós

COOPERATIVISME MODALITAT DE SOCIALISME

Xerrada donada per Albert Pérez i Baró, a la Fundació Roca i Galès, el 25 de juny de 1981. Publicat per l'autor en una 1ª edició l'any 1981, i en una 2ª edició l'any 1984. Reproduïda posteriorment amb el treball "L'Empresa Cooperativa" l'any 1987 a la col·lecció L'Escorpí-Idees 65 d'Edicions 62, sota el títol Cooperativisme modalitat de socialisme.

COOPERATIVISME

MODALITAT DE SOCIALISME

Era l'any 1918, és a dir, quan jo en tenia setze, com a secretari del grup socialista de Gràcia, vaig intervenir en l'organització d'unes lectures comentades del manifest comunista. Jo llegia i Josep Comaposada comentava.

Llavors vaig aprendre que la base del socialisme és la transformació del sistema de propietat privada dels mitjans de producció i canvi en un sistema de propietat col·lectiva o socialista.

En aquest sentit segueixo essent tan socialista com fa seixanta-dos anys, tot i que en fa més de cinquanta que no tinc cap carnet polític i per tant cap disciplina de partit.

Aquest mateix convenciment va fer que m'entregués de ple a la feina de les col·lectivitzacions del temps de la guerra civil, feina que ha estat la que he fet més de gust en la meua vida, per tal com allò era la transformació dels mitjans de producció privats en col·lectius.

En retornar del meu curt exili de tres anys, una vegada encarrilada la meua vida professional i familiar, les meves activitats han estat principalment dedicades a l'estudi i divulgació del cooperativisme, per tal com vaig descobrir en ell la mateixa finalitat del socialisme; la conversió de la propietat privada dels mitjans de producció en propietat col·lectiva.

Hi ha evidentment algunes diferències: el socialisme pot ésser instaurat per una revolució; el cooperativisme és una mena de cranc que treballa lentament dins el cos de l'economia capitalista.

El socialisme actua en nom dels interessos dels treballadors; el cooperativisme ho fa en nom dels consumidors; els primers són escassament un terç de la societat, els segons són la totalitat de la societat.

El cooperativisme vol restablir l'ordre natural de les coses; posar l'interès de tots davant l'interès d'una part. Primer són les necessitats, després la seva satisfacció. Per tant la producció ha d'estar subordinada a les necessitats del consum. Per tant la primacia del consum sobre la producció del consumidor sobre el productor. En termes d'economista subordinar la producció a les necessitats del mercat.

L'any 1966 per encàrrec de l'editorial Bruguera vaig escriure un llibre amb el nom de "Cooperació i cooperativisme". I en l'àmplia ressenya que del mateix feia el butlletí de la Cooperativa La Nova Obrera, parlant del darrer capítol del llibre, se'm deia el següent:

"No vemos claro el contraponer, como lo hace Pérez i Baró, el cooperativismo -restringido a la esfera del consumo y concebido como práctica colectiva pacífica- al socialismo en tanto que poder político de la clase obrera, que se ve forzada al recurso de la violencia para instaurarse; es

más razonable el considerar que la clase obrera en el recorrido de su experiencia histórica, crea ciertas comunidades -cooperativas, sindicatos, etc.- que puedan llegar a constituir el tejido de una nueva sociedad”.

Jo retrucava: “No pretenc pas oposar una ideologia a l'altra -cooperativisme i socialisme- entenc que la presa del poder polític per part dels treballadors no és pas en si mateix el socialisme: per a mi el socialisme és la posta en comú i a benefici col·lectiu de les riqueses naturals revaloritzades pel treball humà”.

“El primer pot ésser -afegia- la carcassa política necessària per a la finalitat comunitària del segon, però l'altre, al meu entendre, és l'essència final del socialisme”. I seguí dient: “En el fons els cooperativistes som una mena de socialistes impacients, que el volem establir un xic cada dia, sense necessitat d'esperar la revolució final. Els obrers, -amos del poder o no- són sempre una minoria de la societat; per això els cooperativistes no ho basem exclusivament sobre d'ells, ans sobre els consumidors, que ho som tots”.

A propòsit d'això, voldria recordar que en els primers anys de la dècada dels vint, llavors que jo vaig fundar el Partit Comunista a Barcelona, acostumava a tenir damunt la tauleta de nit el llibre de Lenin “L'Estat i la Revolució” mena de llibre d'hores que m'empassava com bresques.

Lenin pretenia que l'estat, en quant que organisme repressiu al servei del capitalisme, després de la presa del poder pels treballadors i el consegüent establiment de la dictadura del proletariat, perdria llur característica essencial la que el marxisme li atribueix- per passar a ser una mena de consell d'administració de la gran societat industrial que fóra l'economia d'un país socialista.

Es a dir, allò que molts anys abans havia escrit Henri George en el seu llibre “Progrés i Misèria”: “El govern canviaria de caràcter i es convertiria en l'administració d'una gran societat cooperativa, vindria a ser senzillament l'òrgan pel qual s'administraria la propietat comuna en benefici comú”.

Però han passat més de seixanta anys des de l'establiment de la dictadura del proletariat, que ha esdevingut la del partit comunista, i l'estat sembla tenir el mateix caire repressiu que tenia abans, únicament n'han canviat els usufructuaris.

Més tard quan el mes d'agost del 1939 es féu públic el tractat germano-soviètic, -el famós tractat Ribbentrop-Molotofjo a França em plantejava, i penso que no era pas jo sol, el dilema d'haver de renunciar al socialisme per conservar la llibertat, o bé renunciar a la llibertat en nom del socialisme; vull creure, però, que un dia vindrà en el qual els dos conceptes seran sinònims.

Es cert que aquell pacte, llegit avui, a distància de quaranta anys, es justifica per l'interès de dos estats que es tenen por mútuament i pretenen neutralitzar-se, fins a veure qui enganyaria a qui, però els obrers de tot el món als quals s'havia volgut fer creure que Rússia era la seva pàtria i ca-

lia defensar-la, forçosament s'havien de sentir defraudats.

Tornem ara al meu llibret ja esmentat i a la crítica que hom me'n feu, oposant-lo a la presa del poder pels treballadors. Heus ací el que diu el capítol final de "Cooperació i Cooperativisme" que com veureu està sumament condensat:

"Hem vist en aquest treball com en els seus orígens la cooperació és un moviment d'autodefensa dels treballadors durament explotats a causa de la revolució industrial, exactament igual que els altres moviments obrers paral·lels, ja siguin de tipus sindical o polític. Podem afegir que els precursors del moviment cooperatiu a Anglaterra i a França, Robert Owen i Charles Fourier respectivament, han estat considerats sempre, també, com els precursors del socialisme modern. Han estat anomenats socialistes utòpics en contraposició al marxisme que ha volgut dir-se socialisme científic".

"Hem vist també que les finalitats perseguides pel cooperativisme són essencialment de tipus socialista: l'abolició del lucre per una banda; la primacia de l'home sobre el capital -en negar-li a aquest darrer tota altra remuneració que no sigui un interès limitat-: l'estímul per a la creació de capitals col·lectius irrepartibles a les cooperatives; el traspàs de mitjans de producció i de canvi de les mans capitalistes privades a les de la comunitat, representades per les cooperatives de consumidors; la constant preocupació del cooperativisme per crear entre els seus membres una mentalitat col·lectivista mitjançant la pràctica de l'ajut mutu i del propi esforç".

"Voldríem creure encara que el cooperativisme posseeix un avantatge respecte el socialisme, en tant que aquest darrer ho basa tot sobre la preponderància política de la classe obrera i oblidada que aquesta no és més que una part, i sovint no pas la més important, del conjunt de la societat, mentre que el cooperativisme basa els seus postulats sobre l'interès del consumidor i per això, com que de consumidors ho som la totalitat dels membres de la societat, el cooperativisme és encara més integralment col·lectivista que no pas el socialisme, ja que procura també que la producció estigui subordinada a les necessitats del consum".

"Per tot això titolem aquest final "Cooperativisme modalitat de Socialisme" per tal com si bé les finalitats dels dos moviments són molt semblants, no passa pas el mateix amb els mitjans emprats per assolir-los, tota vegada que el cooperativisme ha renunciat sempre a la violència. No pretén que sigui implantat com a conseqüència d'una revolució, sinó més aviat per la conquesta progressiva de les consciències a través d'una tasca diària de tipus econòmic, acompanyada d'una pràctica moral molt elevada. Però tampoc espera realitzar els seus objectius quan tothom estigui capacitat, la qual cosa seria renunciar-hi per sempre i ho fa cada dia un xic des dels diversos bastions que les diferents modalitats de cooperativisme ofereixen".

Voldríem afegir ara que una prova més de l'origen socialista del co-

operativisme és el fet que l'Aliança Cooperativa Internacional, que engloba pràcticament la totalitat dels cooperadors del món, en nombre avui de més de 350 milions; en llur origen l'any 1895 hi figuren els socialistes cristians anglesos seguidors de Vansitart Neale, i els socialistes "tout court" francesos seguidors d'Emile de Boyve.

Si els primers anys l'ACI estigué dubtant si havia de preconitzar o no la participació dels obrers en els beneficis de les empreses capitalistes, hom acabà per adoptar íntegrament els principis de Rochdale que com sabem parteixen de la base de l'absorció integral de l'economia de la producció, partint de la petita economia del consum, que no és altra cosa, que la preconitzada uns anys més tard per Charles Gide amb el seu programa de Nimes.

Hem dit abans que els precursors del cooperativisme, Robert Owen i Charles Fourier, eren així considerats els precursors del socialisme. Podríem dir també que modernament han estat dos del més il·lustres teòrics del cooperativisme, Thorsten Odhe i George Lasserre, els que més s'han destacat també per l'estudi de dos assajos del socialisme, en tant que manifestacions de l'economia col·lectiva.

El primer amb "La reconstrucció d'Israel i el moviment cooperatiu" -llibre que jo vaig fer traduir de l'anglès, prèvia autorització de l'autor i del moviment cooperatiu d'Israel, i publicar a Buenos Aires, per no haver trobat qui ho volgués fer a casa nostra- i el segon, amb el seu llibre "Socializar dentro de la libertad" estudia també minuciosament l'experiència d'Iugoslàvia.

No és pas perquè, si tenim en compte que a Lieja es publica des de fa anys la revista "Anals de l'Economia Col·lectiva", que fou fundada per Edgard Milhaud, un altre cooperativista insigne ja traspassat, justament a Barcelona, i continuada pels seus deixebles, en la qual són estudiades totes les manifestacions d'economia col·lectiva.

Permeteu que us recomani la lectura del capítol final del meu llibre "30 mesos de col·lectivisme a Catalunya", titolat justament "Economia col·lectiva" en el qual parlo també de tot això, llibre editat aviat farà onze anys i declarat un dels tres millors llibres editats en català aquell any a les festes Pompeu Fabra que tingueren lloc a Montblanc.

No són pas sols els esmentats autors, Odhe, Lasserre i Milhaud o llur continuador Lambert -el llibre del qual "La Doctrina Cooperativista" haurien de llegir tots aquells que s'interessin pel tema-, els únics que han comparat les dues doctrines, cooperativisme i socialisme, en tant que manifestacions paral·leles d'economia col·lectiva. Trobaríem textos similars entre molts d'altres que hem escrit sobre cooperativisme.

No és pas perquè sí. Els peoners de Rochdale ja deien a mitjans del segle passat: "Així que sigui possible, la societat procedirà amb decisió a organitzar forces de producció, de distribució, d'educació i el seu propi govern, o en altres termes: establirà una colònia sostinguda per ells matei-

xos en la qual els interessos seran comuns”.

Més tard, quan encara l'Aliança Cooperativa Internacional dubtava sobre si incloure o no en llur programa la participació dels obrers en el benefici de les empreses capitalistes, el nostre Salas Anton, en un congrés català del 1902, ja deia que: “Cooperació és l'associació a benefici dels associats, però que *cooperativisme és la cooperació erigida en sistema d'emancipació social*”.

No oblidem que Salas Anton es declarava ell mateix socialista sense partit i que havia estat en contacte amb Benoît Malon, fundador de la “Revue Socialiste” i un dels que actuaren en la Comune de París el 1870, primera experiència moderna d'economia col·lectiva.

Si l'ACI l'any següent a la seva constitució, declarava que “el capital-treball té un dret natural, com el capital-diner a una part dels beneficis”; uns anys més tard, en el Congrés d'Hamburg del 1910 declarava que: “Totes les formes de cooperació s'encaminen vers una distribució més equitativa de la riquesa social en favor de les classes laborioses, és a dir: tendeixen a augmentar la utilitat resultant del treball, o millor, la facultat adquisitiva d'aquest i a *disminuir el profit que dóna la possessió dels mitjans de producció i de canvi, l'interès, el benefici i la renda*”.

I encara al Congrés de Basilea del 1921 l'ACI declarava que continuant l'obra dels Peoners de Rochdale, perseguia amb tota independència i pels seus propis mitjans, *la substitució del règim actual de competència entre empreses privades per un règim cooperatiu, organitzat en interès del conjunt de la comunitat i basat en l'ajut mutu i el propi esforç*.

Es a dir, clar i català: substituir el capitalisme liberal pel cooperativisme organitzat en interès del conjunt de la comunitat, o sigui allò mateix que vint anys abans havia preconitzat a Barcelona en Joan Salas Anton.

Un any abans, el març del 1920, els cooperadors catalans reunits en el seu IV Congrés aprovaren un dictamen presentat pel Comitè de la Federació de Cooperatives i defensat pel seu president Eladi Gardó segons el qual:

“1.- Les cooperatives catalanes creuen que el principi en el qual es fonamenta el cooperativisme, pot ser una de les millors eines que els treballadors poden esgrimir *com mitjà de la seva emancipació*”.

“2.- Entenem que elevat a sistema i com a principal objectiu les cooperatives catalanes han d'acceptar aquest principi per tal de laborar per tots els mitjans que li proporciona, *a favor de la transformació social*”.

“3.- Totes les cooperatives catalanes procuraran dins del més breu termini possible, introduir en el seu règim i orientació aquests principis en tota llur integritat, per tal de que sigui un fet el triomf de l'ideal cooperativista i que els treballadors n'obtinguin per tant la major quantitat de benestar, *fins assolir llur completa emancipació*”.

Afegim que segons l'exposició que precedia aquest acord, “el cooperativisme com escola político-social és l'aprofitament de tota la utilitat

que s'obté de les organitzacions *cooperatives*, fomentant la *col·lectivització de tot el que en sigui susceptible i transformant la societat capitalista actual en una altra de més justa i equitativa...*".

I encara afegia: "El principi fonamental... del qual parteix l'ideal cooperatiu és l'eliminació de tot intermediari entre el productor i el consumidor; principi que posat en pràctica en tots els ordres de la vida *transforma la societat capitalista en una veritable societat col·lectiva*".

Aprofundint en aquest tema la Llei de Cooperatives Catalana del 1934 deia en el seu article 12: "Les Cooperatives es podran constituir en forma popular o mercantil, segons quina sigui la finalitat que persegueixin i ho faran constar en llur denominació". I afegia: "Són populars les constituïdes per persones naturals o jurídiques amb la finalitat de millorar les condicions de la vida o treball dels obrers, pagesos i classes modestes, *per mitjà de l'actuació econòmica col·lectiva*. Són mercantils les constituïdes per persones naturals o jurídiques de tota condició que *tractin de millorar el rendiment dels seus negocis* per mitjà de l'organització de tipus cooperatiu".

La cosa ja venia de lluny. En el Congrés obrer celebrat a Barcelona l'any 1865 amb assistència de 22 societats obreres, vuit de les quals eren cooperatives, hom discutí un tema que deia: "Las sociedades cooperativas, ¿qué ventajas reportan a los asociados y qué probabilidad tienen de éxito?".

I encara cinc anys més tard, en l'anomenat Primer Congrés Obrer celebrat al Teatre Circ Barcelonès, en el qual hom fundà la Secció Espanyola de l'Associació Internacional de Treballadors, els líders obrers Gusart i Roca i Galès intervingueren en la defensa de les cooperatives en discutir un tema intítulat: "La cooperación su presente y su porvenir" essent acceptades pels reunits les de consum com a mitjà de propaganda obrerista i rebutjades les de treball o industrials per ser considerades com a burgeses.

No és pas, doncs perquè si algú a Madrid havia parlat durant el franquisme de la "Escuela Catalana de Cooperativismo", en front de la qual vingueren a Barcelona a proclamar els ben i fets de la cooperació nacional sindicalista l'any 1953. La frase exacta de Sanz Catalán, delegat provincial de Sindicats fou la següent: "No se trata de reivindicar la antigua cooperación barcelonesa, sino de hacer una cooperación nacional sindicalista con todo lo que esta denominación supone".

En el nostre llibre "30 mesos de col·lectivisme a Catalunya" parlant del cooperativisme diem: "El cooperativisme parteix de la voluntarietat dels seus membres, que mai no poden ser forçats a fer-se'n; de la primacia de l'interès del consumidor per damunt de l'interès del productor; de la més àmplia democràcia interna, que fa assequibles a qualsevol cooperador els llocs de direcció; de la distribució dels excessos de percepció, en part destinats a crear capitals col·lectius irrepartibles i en part als consumidors

segons llur consum, no pas segons el seu capital individual; de l'absència de l'esperit de lucre, substituït per l'esperit de servei; de la independència del moviment cooperativista, de qualsevol altra manifestació política, econòmica o ideològica”.

I encara reproduïrem aquí un paràgraf del nostre altre llibre “Cooperació i cooperativisme”: Els cooperadors, pel propi esforç i per l'ajut mutu que el cooperativisme els ensenya a practicar com a principi fonamental de tota l'ètica cooperativista, pretenen crear mentalitats i caràcters diferents dels que predominen a la societat capitalista”. Finalitzem aquestes auto cites amb una que ha estat reiteradament divulgada aquí i a Amèrica: “... El cooperativisme és això: La unió de voluntats individuals, d'esforços personals, d'interessos comuns, lliure i voluntàriament atorgada, per a la consecució de finalitats col·lectives”.

L'Aliança Cooperativa Internacional a principis de la dècada dels trenta, cregué oportú de replantejar-se la conveniència de mantenir els principis anomenats de Rochdale, i en el Congrés de París del 1937 acabà els seus laboriosos estudis, que duraren uns quants anys, reafirmant la vigència dels esmentats principis, però establint que mentre quatre d'ells havien de ser considerats obligatoris per tal que els aspirants a membres de l'ACI poguessin ser admesos, els altres tres foren considerats potestatsius.

En canvi el Congrés del 1966 a Viena, després d'un altre estudi més curt que l'anterior, confirmà l'obligatorietat de tots ells per part de les organitzacions membres de l'ACI i a més n'establí un de nou referit a la cooperació entre cooperatives i moviments cooperatius per damunt de fronteres.

Tot això ho hem explicat abastament en el nostre treball presentat a les Jornades de la Cooperació a Catalunya dels anys 1979-1980, que fou aprofitat en el seu 60% en la ponència de doctrina, i assolit íntegrament per la ponència de legislació. Tot això demostra una vegada més la continuïtat dels principis cooperativistes, similars als principis socialistes.

D'ençà del mes de desembre del 1951 data en la qual em fou possible de llegir en català la meua primera conferència pública amb el títol de “El Sentit Social de la Cooperació”, són moltes -cinquanta, seixanta, tal vegada més- les conferències donades sobre aquesta temàtica, però sols una part d'elles havien estat prèviament escrites, i encara menys les que han estat publicades, en diversos països i llengües, en llibres, fascicles i revistes.

Gairebé en totes es pot trobar, més o menys extensament, algun aspecte d'aquest *sentit social del cooperativisme* o, millor encara del seu esperit col·lectivista que el fa, al meu entendre, si no sinònim en el seu sentit estricte del socialisme que jo havia mamat fa seixanta anys, sí com una modalitat del mateix. Espigolar i ordenar metòdicament els textos que es refereixen a aquest aspecte sòcio-econòmic del cooperativisme, és una

tasca que avui resulta superior a les meves forces, tot i que crec que fóra, sense petulància, profitosa de fer.

Hem dit abans i volem repetir ara, que el cooperativisme vol restablir l'ordre natural de les coses, posant l'interès de tots davant l'interès d'un grup. Que primer són les necessitats i després la seva satisfacció, i que per tant la producció ha d'estar subordinada a l'interès del consum. Que l'interès dels consumidors -la totalitat- ha d'estar per damunt de l'interès dels productors -una part del tot-.

Es a dir, tal com em deia l'any 1956 Baldomero Argente, ex Ministre de la Monarquia i membre de la "Real Academia de Ciencias Morales y Políticas", traductor d'Henry George: "Es evidente que el interés común, y por tanto el público, es el fin de los consumidores, por serlo todos, y por ser el consumo el fin y la razón determinante de la producción; y el particular o privado el de los productores que, por naturaleza están al servicio de aquellos. Por esto toda acertada política económica debe estar inspirada en el bien de aquellos, que es el bien común. La que seguimos es la contraria y así nos va".

Baldomero Argente ens deia tot això després d'haver-nos dit, parlant d'una conferència nostra, "La tesis que Ud. sostuvo nos parece la buena". Això confirmava el que ell ja havia dit a La Vanguardia l'any 1954:

"Per qualsevol costat que es miri l'interès dels consumidors és comú o públic, el dels productors privat o particular. L'oblit d'aquesta jerarquia ocasiona equivocacions funestes. Situar en el primer lloc de les nostres preocupacions la producció, posposant el consum, és invertir l'ordre lògic i condueix a l'excès de producció i a les crisis periòdiques, crisis que sols es poden resoldre creant un consum artificial o obligant a reduir la producció".

Però és que abans que ells l'economista Guyot ja havia dit: "Cal reconèixer el dret dels consumidors al benefici i la consagració del principi d'economia política que el que produeix els beneficis d'un negoci és la seva clientela".

Es evident: El treball sols crea riquesa en potència, el benefici és fill de la comercialització dels productes, si no es venen no es produeix pas benefici, el benefici és fill de la diferència entre el preu de cost estricte i el preu de venda.

Aquest aspecte concret de l'economia cooperativista fou objecte d'una xerrada, l'any 1955 a la biblioteca de la Cooperativa "Teixidors a Mà", que podreu trobar inclosa en el meu llibre "Temàtica cooperativista", a la qual assistiren la mitja dotzena de persones més qualificades llavors del món cooperatiu de Barcelona, els qual convingueren en l'ortodòxia estricte del que jo deia.

L'acumulació dels beneficis obtinguts per allò que s'ha cobrat de més sobre el preu just de les coses -el preu de cost estricte- i del pagat de

menys als treballadors pel seu treball, és el que dóna lloc a les grans fortunes del món capitalista, que es mou exclusivament per l'obtenció d'aquest lucre.

Parlant del preu just de les coses diguem ara que en l'aspecte estrictament moral ja ha estat objecte de l'atenció dels pares de l'església, car si en el segle VI l'emperador Justinià en el seu famós "Digest" es fa seu el principi de dret romà que el preu pot ser establert lliurement entre comprador i venedor, i per tant admet com a normal que les parts contractants puguin enganyar-se mútuament, per contra en el segle tretze Santo Tomás d'Aquino diu: "La justícia és el constant i perpetu desig de donar-li a cada un allò que li pertany", i en preguntar-se si és o no admissible vendre una cosa per damunt del seu valor, es contestava a si mateix: "Comprar una cosa per menys del seu valor o vendre una cosa per més del seu valor, és en si mateix inadmissible i injust, encara que circumstàncies especials puguin en alguns casos permetre-ho".

Es justament el lucre allò que el cooperativisme pretén anul·lar amb la devolució dels excedents cooperatius -dits beneficis en l'argot del capitalisme- als qui l'han produït, que són els consumidors, no ho oblidéssim pas.

I és amb aquesta devolució dels excedents o cobrat de massa pels productes sobre el seu preu just, que el cooperativisme, en anul·lar el benefici, assoleix el preu just preconitzat per Santo Tomás i altres pares de l'església com són Sant Francesc de Sales o Sant Agustí.

Recordem, però, que aquesta devolució dels excedents cooperatius no acostuma pas a ser integral, ans s'acostuma a dedicar-ne una part substancial a la creació de capitals col·lectius irrepartibles, amb l'acumulació dels quals s'arriba a la conquesta d'altres estadis superiors de l'economia, comerç a l'engròs d'antuvi, fabricació d'articles d'ús i de consum en fàbriques propietat dels consumidors organitzats, etc.

L'eminent economista Charles Gide ja ho digué: "L'escola cooperativista -la del programa de Nimes- nega que qualsevol valor sigui creat pel treball, demostrant que es crea per l'utilitat, pel desig, per la demanda. I lògicament en treu la conclusió que el govern econòmic no ha d'anar a parar als obrers o productors, afirmant que hi ha un interès general, públic, que està per damunt dels interessos de la classe obrera, i que aquest interès està representat, més per l'Estat, pels consumidors organitzats".

I en parlar dels consumidors organitzats no volem pas dir els que aixoplugats en les institucions del franquisme s'anomenaren "Asociaciones de Consumidores", ni tampoc a les que posteriorment prengueren el nom de "Agrupaciones de Amas de Casa" que es nodrien del pressupost de la Direcció General de Comerç Interior. Tampoc podem donar bel·ligerància a les més recents organitzacions de "Consumidores y Usuarios", que a l'empar d'un petit plet guanyat a la telefònica pel seu organitzador i president s'està volent presentar com la panacea dels consumidors.

Quan Charles Gide parla de consumidors organitzats, es refereix a les cooperatives de consumidors, integrades per consumidors, dirigides per consumidors i tendint única i exclusivament a la defensa dels interessos dels propis consumidors, als quals no promet pas de resoldre'ls els seus problemes, ans els ensenya a resoldre'ls per si mateixos, mitjançant l'enaltiment de llur pròpia personalitat que hauran de posar en joc conjuntament amb la dels altres, en un esforç d'ajut mutu i solidaritat que els ha de fer aptes per a la resolució dels seus problemes col·lectius.

Aquí és d'aplicació la frase celebre de Carles Marx: "L'emancipació dels treballadors ha de ser l'obra dels propis treballadors". Diguem que la defensa dels interessos dels consumidors ha de ser també l'obra dels propis consumidors, agrupats en llurs cooperatives i sense esperar res de l'ajut dels demés.

Pot semblar que és excessiu d'adjudicar a les cooperatives de consumidors, que a casa nostra hem conegut sempre més aviat esquifides, la facultat d'arranjar els grans problemes macro-econòmics que es deriven d'un enfocament distint del propi capitalisme, però en realitat no hi ha pas cap contradicció si tenim en compte el que ja hem dit abans: Que els cooperativistes aspirem a la conquesta de petits reductes de poder econòmic, d'una manera paulatina, constant i pacífica, no pas amb capgirells que ho vulguin resoldre tot d'una i tot a l'hora.

Els Peoners de Rochdale ja establien una gradació en les seves aspiracions col·lectivistes en dir que "així que sigui possible", és a dir, sense presses, però "amb decisió", procedirien a "organitzar forces de producció, distribució, educació i el seu propi govern".

Aquesta aspiració dels precursors la definia millor a darrers del segle passat Charles Gide en el seu "Programa de Nimes". I encara molts anys més tard hi tornava el Dr. Fouquet que fou director dels Serveis de Cooperació de l'Oficina Internacional del Treball, en el seu magnífic llibre "El Sector Cooperatiu".

Fem-ne un breu resum, d'aquest sector cooperativista de l'economia, compatible en llur desenvolupament amb el clàssic capitalisme, amb l'artesanat i amb el més modern capitalisme d'estat: D'antuvi les famílies s'uneixen en cooperatives de consumidors per eliminar la càrrega parasitària dels preus representada pel benefici del comerciant privat; en un segon estadi les cooperatives primàries de consumidors s'uneixen també entre si en grans magatzems a l'engròs per eliminar l'altra càrrega parasitària dels preus, el benefici del comerciant majorista; i encara aquests magatzems a l'engròs, per si mateixos o juntament amb les cooperatives primàries que els són afiliades, munten o adquireixen fàbriques d'articles d'ús i de consum, de transformació i envasat de productes naturals, etc. amb la qual cosa a més d'adaptar-se al principi esmentat de subordinar la producció a les necessitats del consum, en aquest cas dels seus consumidors afiliats, anul·len també el benefici de l'industrial privat.

Al marge de tot això i com a complement obligat, cooperatives primàries, magatzems a l'engrós i fàbriques, així com els propis cooperadors individualment considerats, munten les seves organitzacions de crèdit, d'assegurances, etc. completant així el cercle de l'economia col·lectiva, del sector cooperatiu.

No teoritzem ni pontifiquem. Era l'any 1920 que l'il·lustre cooperativista Coloma Chalmeta, en la cloenda del llibret que recollia els treballs del IV Congrés de Cooperatives de Catalunya deia amb molt d'encert: "La cooperación que es el ideal constructivo por excelencia, ya no tiene razón de ser si no va acompañada inmediatamente de la práctica, y no pone a los que en ella luchan por el progreso social, en contacto inmediato con los problemas vivos de la economía, que han de resolverse para hacer viables todas las modificaciones y reformas político-sociales que en la estructura del mundo vayan introduciéndose".

I fent bo això de que la teoria cooperativista no té raó de ser sense la pràctica cooperatista, més encara, la teoria cooperativista és filla de diverses generacions de cooperadors que l'han practicada, volem reproduir, per acabar, el que dèiem referint-nos a Suècia, en la nostra conferència de l'any 1963 a l'Acadèmia de Farmàcia, organitzada pel Club d'Amics de la Unesco, amb el títol de la "Cooperación Europea":

"Mereix especial atenció el cas de la cooperació sueca, la qual pràcticament nasqué com a moviment orgànic a començaments de segle amb la creació de Kooperativa Forbundet que començà les seves activitats econòmiques el 1904".

"Són 1.206.000 els socis de les cooperatives de consum a Suècia, que per un país de 7.500.000 habitants no està pas malament. El 54% dels seus socis són treballadors, industrials, del camp o del comerç; el 13% són propietaris rurals o petits industrials i un altre 13% funcionaris o empleats; la resta són professionals independents o no ben definits".

"La mateixa variació podríem trobar entre els cooperadors suecs quant a llurs creences polítiques o religioses, la qual cosa és la major propaganda que pot fer-se sobre l'esperit d'independència de la cooperació i de l'esperit de germanor entre els cooperadors".

"A K.F. pertanyen al mateix la societat cooperativa d'Estocolm amb més de 170.000 socis i 800 llocs de venda que les petites cooperatives rurals, algunes de les quals no arriben a cent socis. El 1961 K.F. vengué a les seves cooperatives afiliades per valor de 1.565 milions de corones, mentre que les 522 cooperatives afiliades el mateix any vengueren per valor de 3.642 milions de corones".

"Però és que a més del que compren a K.F. les cooperatives sueques, soles o agrupades geogràficament, tenen fabricacions pròpies sobre tot d'embutits, pa i aigües carbòniques, i es calcula en 1.365 milions de corones l'import d'aquestes fabricacions, naturalment aquell mateix any".

"Els pobles les cooperatives sueques, es dediquen, també a la ven-

da dels productes dels seus afiliats: grans, mantega, ous i fruites. Diguem de passada que el 80% dels productes que arriben al mercat suec ho fan mitjançant les cooperatives agrícoles. La proporció d'articles de procedència cooperativa que arriben al mercat suec és del 98% pel que fa a productes lactis, del 80% pel que fa a les carns i només el 70% d'ous i cereals”.

“Hom calcula que una cinquena part de les vendes de les cooperatives d'aquell país, eren aquell any 1961 d'articles d'ús, és a dir no alimentosos, els quals generalment són venuts en grans magatzems especialitzats”.

“Si les xifres anteriors es refereixen al 1961, diguem ara que pel 1959 el càlcul de les aportacions de capital individual a les cooperatives sueques, era de 189 milions de corones, mentre que les reserves o capital col·lectiu no repartit era de l'ordre de 293 milions de corones”.

“K.F. per la seva part està finançada per les aportacions de les societats adherides, que són de 150 corones, per les quals paguen un interès del 5%. Però val a dir que tots els excedents del magatzem central com els de les fàbriques de les quals és propietària, no es reparteixen i passen a engruixir el capital col·lectiu que aquell any 1959 era de 398 milions de corones”.

“Val a dir, doncs, que 1.200.000 cooperadors havien aportat sols 189 milions de corones de capital i eren propietaris d'entitats que representaven al seu torn un capital més reserves de 482 milions, i encara aquestes al seu torn són propietàries de K.F. que representa un capital oficialment declarat de 398 milions. Heus ací l'enorme importància de la unió dels petits quan està animada per un esperit col·lectivista”.

Recordem que aquestes xifres es refereixen als anys 1959-1961, és a dir, no gaire més enllà del mig segle d'haver començat K.F. les activitats econòmiques.

Podríem allargar-nos explicant la importància que tenien llavors, és a dir fa vint anys les fàbriques propietat del moviment cooperatiu suec i del paper antimonopolístic que representaven, però ens estendríem massa, i per altra banda són dades bon xic antiquades, que segurament han millorat en gran manera.

Sols hem volgut acabar aquesta xerrada posant-vos un exemple real del que representa l'aplicació de les teories cooperativistes i com signifiquen la gradual invasió del camp de l'economia capitalista per part de l'economia col·lectiva -és a dir socialista- en pau i sense aldarulls.

Diguem per acabar el que ja hem dit moltes vegades. No és pas perquè sí que el cooperativisme arrela més en els països democràtics, i no sabem pas dir si s'és més cooperativista perquè s'és més democrata o a la inversa, s'és més democrata perquè s'és més cooperativista.

Gàcies.

EMPRESA COOPERATIVA

Separata de la revista "Cooperació Catalana", núm. 21, maig 1982

EMPRESA COOPERATIVA

L'EMPRESA AVUI ESTA DE MODA

Hi ha a les llibreries grans quantitats d'obres, els autors de les quals, dirigint-se als empresaris i a llurs col.laboradors tècnics, comercials, administratius i altres, analitzen, de tots els angles estant, les distintes facetes que una empresa moderna pot tenir.

Des de la premsa, des de tota mena d'organismes públics i privats, des de moltes revistes que han estat creades per això, es vol convèncer tothom, obrers o empleats, que llur màxim interès és justament la més estreta i absoluta vinculació a l'empresa a la qual estan adscrits d'una manera o altra.

Moltes empreses han estat constituïdes per servir l'empresa; per assessorar l'empresa en totes i cada una de les seves diverses activitats: organització del treball, costos, qüestions laborals, fiscals, administratives... Es vol ensenyar tot als qui ja ho han fet sempre.

Segons això, l'home, sigui quin sigui el seu lloc a la jerarquia social, ha de viure exclusivament al servei de l'empresa; no ha de tenir altra finalitat que la prosperitat, el desenvolupament, l'afiançament de l'empresa. Així l'empresa es converteix en una mena de monstre devorador d'hommes que van caient a poc a poc esgotats, espremutats, desmanegats, víctimes de la malaltia de moda: l'infart de miocardi.

Els qui es dediquen a estudis de direcció o administració d'empreses no poden pas desconèixer que al costat de la petita empresa artesanal, de l'empresa capitalista, ja sigui individual o col·lectiva, anònima o comandita, i de l'empresa estatal o paraestatal, incloent en aquesta darrera classificació les que pertanyen a qualsevol organisme públic existeixen un tipus d'empresa, LES COOPERATIVES, que poden dedicar-se a tota mena d'activitats ja siguin industrials o del camp, de distribució o consum, de banca o assegurances, de pesca o habitatge, de farmàcia, escolars, de força i llum, etc., que cada dia tenen més importància, i avui arriben a representar la cinquena part de la població del món, la que, d'una manera o altra, està vinculada a la cooperació, i a través d'ella a l'Aliança Cooperativa Internacional, creada ara fa 86 anys.

Aquest tipus d'empresa té unes característiques completament diferents de les que té qualsevol altre tipus d'empresa, i és el que ara ens proposem d'explicar.

L'EMPRESA COOPERATIVA ES UNA ASSOCIACIO DE PERSONES, NO PAS DE CAPITALS

Quan una empresa normal és constituïda ho és sempre, per l'aportació de capitals per part dels seus components i sempre serà la quantia d'aquests capitals la que determinarà els acords que calgui prendre.

Si analitzem el que representa el prototipus de la moderna empresa, és a dir, una societat anònima, veurem que els seus membres no compten com a tals, sinó tan sols en raó del major o menor nombre d'accions que cada un d'ells tingui. Un petit grup que en tingui la majoria tindrà més valor i més força a la societat anònima que no pas una gran massa d'accionistes que no tinguin entre tots la meitat més una de les accions.

La capacitat, la intel·ligència, la iniciativa, el dinamisme, no tenen cap valor, només té valor el diner, i el diner queda tot subordinat fins i tot la intel·ligència, la tècnica i la iniciativa dels homes que per diners n'esdevindran els servidors.

Molt sovint el capitalista desconeix la mena d'indústria que desenvolupa l'empresa, les accions de la qualté al seu poder, i fins i tot on s'escau. De les juntes generals d'accionistes, només li interessa l'anunci del dividend.

Quina diferència hi ha en una empresa cooperativa? L'empresa cooperativa és essencialment una associació de persones que s'uneixen per a l'obtenció de fins concrets que els són comuns i que els afecten directament, però sense ànim de lucre.

Si la cooperativa és de consum, s'uniran per tal d'obtenir articles d'ús de consum en les millors condicions de qualitat i preu. Si la cooperativa és industrial, ajuntaran el seu esforç de treball, prescindint de l'intermediari capitalista per tal d'obtenir així el producte íntegre de la seva activitat professional.

Si la cooperativa és de camp, els homes s'ajuntaran per obtenir els estris de treball, les llavors i els adobs en les millors condicions possibles; per tal de situar en el mercat, de la manera més avantatjosa per a ells, els productes del camp que hauran collit; també ho faran moltes vegades per a la transformació industrial d'alguns d'aquests productes. Si la cooperativa és d'habitatges, la unió es farà per obtenir una llar no sols en les millors condicions econòmiques, sinó també amb el màxim de confort i de seguretat.

Qualsevol que sigui la finalitat de les cooperatives, que poden ser de moltes menes, serà sempre la que interressi als seus membres com a persones físiques, com un servei que l'empresa els ha de fornir, mai però pels capitals que hi hagin aportat.

L'EMPRESA COOPERATIVA ES, TANT O MES QUE UNA EMPRESA ECONOMICA, UNA INSTITUCIO SOCIAL

Les empreses capitalistes no tenen altra finalitat que la de tipus econòmic, amb exclusió de tota altra consideració moral. A vegades es dóna el cas del capitalista filantrop, però mai el de l'empresa capitalista amb finalitats filantròpiques.

Si ara algunes grans empreses, al marge de les seves activitats específiques de tipus econòmic, munten alguna obra de caràcter social, com són economats, estatges per a obrers, etc., ho fan obligats per l'Estat i procuren sempre, dins llurs possibilitats, vulnerar aquesta obligació o reduir-la al mínim indispensable per a quedar legalment a cobert.

Quan totes les empreses, grans o petites, són obligades per la llei - que al seu torn dictada per l'imperatiu de les circumstàncies - a cobrir pels seus obrers els riscos d'accidents, de malaltia, de jubilació, no ho fan pas perquè entri dins les seves finalitats, que sempre són les purament econòmiques, sinó malgrat elles.

En canvi, l'empresa cooperativa és per essència una veritable institució social, tant o més que una empresa econòmica, per tal com en la seva mateixa constitució i finalitat figuren ja, des de molt abans que l'Estat legislés sobre matèria social, previsions socials de tota mena, fins i tot, a vegades, en detriment de les seves altres finalitats de caràcter econòmic.

Tota empresa cooperativa digna d'aquest nom, en els seus estatuts constitutius, en la seva forma diària d'actuar i en les seves finalitats, fins i tot les de tipus econòmic, no perd mai de vista uns principis ètics que aplica entre els seus components i en les seves relacions amb tercers.

Les seves activitats socials o, millor encara, de caràcter social arriben fins a procurar per els seus membres i familiars mitjans educatius i d'esbarjo que aïlladament no podrien assolir.

L'empresa cooperativa digna d'aquest nom és, o hauria de ser, una societat primària en la qual tots els membres se sentin solidaris per similitud d'interessos econòmics, però també per igualtat de finalitats morals. En algunes, com les de consum, ve a ser com una perllongació de la llar, en la qual la mestressa de casa troba satisfacció a totes les seves necessitats de mare de família, consell per a la resolució dels seus problemes domèstics, guia per a pujar millor els fills, plans per l'aprofitament al màxim del pressupost familiar.

Es a dir, si per a l'empresa capitalista les finalitats de tipus econòmic ho són tot, per a l'empresa cooperativa, les de tipus econòmic no són sinó una més de les finalitats que tenen, com una veritable institució social que són.

El Centre Internacional d'Investigació i d'Informació sobre l'Economia Col·lectiva reuní el seu VIIè. Congrés a Berlín, el maig de

1965, i el professor Weisser, de Colònia, va insistir sobre el fet que es feia necessari aplicar altres criteris que el de la rendibilitat per a determinar l'eficàcia d'una empresa, especialment des del punt de vista social, i que les despeses en matèria social i llur valor en termes de benestar humà són tan importants com les despeses purament econòmiques.

L'EMPRESA COOPERATIVA NO ESTA PAS BASADA EN L'AFANY DE LUCRE, ANS EN UN ESPERIT DE SERVEI

La finalitat de les empreses capitalistes és l'obtenció d'un lucre, és a dir, d'un rendiment del capital, que hom procura que sigui el màxim possible.

Per tal d'assolir-ho es prescindeix de tota consideració d'ordre moral: per guanyar més s'adulteren els productes; per guanyar més s'enganya la gent amb la propaganda; per guanyar més s'estableixen monopolis; per guanyar més es fomenten petites o grans guerres que han de gastar molt de material bèl·lic; per guanyar més es fomenta la idolatria pel motor d'explosió, que l'any 1965 va produir vuitanta mil morts, només a l'Europa Occidental i a l'Amèrica del Nord.

Les consideracions morals o patriòtiques, si poden ser un destorb per a obtenir bons dividends, queden al marge de l'empresa capitalista. L'empresa capitalista només té una divisa: el lucre.

I és per això que hom força al màxim la industrialització que permeti obtenir els màxims beneficis. Però, fins i tot entre els economistes diguem-ne clàssics, sorgeixen dubtes sobre l'eficàcia del sistema. Heus ací el que diu l'anglès Charles Cipolla: "No hi ha dubte que la industrialització ofereix avenços extraordinaris en la mitjana material de l'standard de vida; però no podem pas deduir d'això que el món industrial hagi de ser forçosament útil. No hi ha res en el mecanisme d'expansió de la revolució industrial que garanteixi a priori l'ús amb bons fins del material resultant. A menys que la humanitat faci un esforç molt gran d'autoeducació, no podem descartar totalment la possibilitat que la revolució industrial arribi a ser una desastrosa calamitat pels homes.

Contràriament a això, l'empresa cooperativa té la seva raó de ser en l'esperit de servei: servei al consumidor, oferint-li articles de la màxima qualitat al preu mínim; servei a l'obrer, procurant-li el màxim rendiment al seu esforç de treball; servei a l'agricultor, elevant-li el nivell de vida.

En termes generals servei a la societat, a la qual, per les activitats cooperatives, s'ofereix una vida material més còmoda i una vida moral més elevada. En l'empresa cooperativa, cada cooperador està al servei dels altres cooperadors, perquè sap que tots estan també al servei d'ell. I tots saben que, a través de l'empresa cooperativa a la qual pertanyen, estan al seu torn al servei de la societat.

El major servei d'una empresa cooperativa és el màxim respecte que la cooperació sent per la personalitat humana com a tal, prescindint de la categoria social de l'individu. El solidarisme, que és una de les bases de la cooperació, és una de les formes de servei més elevades que rendeix una empresa cooperativa als seus membres en destinar a obres de caràcter social, una part considerable dels rendiments obtinguts.

En resum: esperit de servei a l'empresa cooperativa, enfront de l'afany de lucre de l'empresa capitalista.

EL COOPERATIVISME, QUE NO ES PAS UNA DOCTRINA INVENTADA PER A CAP FILOSOF, sinó més aviat un seguit de principis d'ordre ètic i econòmic nascuts de la pràctica diària d'un segle i mig d'actuació cooperativa, reconeix el consum com a única font de benefici. Car la producció de mercaderies que no siguin després comercialitzades no fa sinó acumular riqueses en potència, que només passaran a ésser efectives quan aquelles mercaderies seran venudes per a llur ús o consum.

Efectivament, només per la transició entre productor i consumidor d'un article es produeix el benefici, equivalent a la diferència entre el preu de cost i el preu de venda. Ni el capital tot sol produeix benefici ni tampoc el produeix el treball tot sol. Tots dos junts produeixen riquesa en forma de béns d'ús o de consum que només quan efectivament arribaran a ser usats o consumits, hauran produït o rendit un benefici a qui l'hagi venut, pel marge comercial i industrial acumulat.

El cooperativisme no reconeix la legitimitat del benefici, que ell en diu excés de percepció, és a dir, allò que hom cobra de més sobre el preu de cost portat a les seves darreres conseqüències.

El cooperativisme estableix la primacia del consum sobre la producció.

L'economia capitalista té una base falsa que la porta a contradiccions i aberracions com és ara la sobreproducció per un costat i la misèria per l'altra, la destrucció de productes sobrers comprats per l'Estat amb els diners de tots, per tal que el capitalista no perdi els seus; un major nivell de vida en una part de la població, acompanyat d'un deute cada vegada més gran dels propis interessats, que no posseixen plenament res d'allò de què gaudeixen, etc.

Tot això és conseqüència d'intensificar al màxim la producció per tal d'obtenir costos més barats i, per tant, un major benefici, prescindint de les necessitats del mercat, que són després forçades per una propaganda desenfrenada que tendeix a la creació d'unes necessitats artificials, propaganda que en realitat només aconsegueix que els productes arribin més cars al consumidor. En tenim un bon exemple al nostre país, en el qual, segons el senyor Garriga, del Club de la Publicitat, han estat invertits a l'any 1965 quinze mil milions de pessetes en publicitat, que han revertit sobre el preu de les coses i que ha pagat, per tant, el consumidor.

Per raó natural, primer són les necessitats i després llur satisfacció. Caldria produir únicament en funció de les necessitats del consum, i amb això s'evitarien crisis econòmiques i desnivells com més va més grans entre els nivells de vida dels pobles. Així evitarien els perills de guerra, que són conseqüència de l'esperit expansionista dels grans països capitalistes, que els converteixen en imperialistes a la conquesta de les fonts de riquesa naturals i de nous mercats per a llurs productes.

La Cooperació, en establir la primacia del consum sobre la producció, no fa sinó atènyer-se a la lògica natural de les coses, car tots som consumidors, i només uns quants, sempre la minoria productors, entenent com a productors els de béns d'ús i consum destinats al mercat. En totes les societats modernes, la població activa és menor que la població passiva, i encara la primera ho és sols en un període determinat de la seva vida, però tots, des que naixem fins que morim, tenim necessitat de consumir.

De tot això es desprèn que ens caldria atènyer-nos els interessos comuns, els de tots, que n'opas els interessos generals, els d'una fracció de la societat, considerant que els primers són els consumidors i els segons els productors. Es per això que el cooperativisme adopta la política adequada als consumidors, perquè també els productors són consumidors, encara que sovint se n'obliden.

EL COOPERATIVISME PRETEN RESTABLIR EL PREU JUST DE LES COSES RETORNANT L'EXCEDENT COOPERATIU. Hem dit que el benefici és la diferència entre el preu de cost i el preu de venda. Però hem dit també que el cooperativisme no admet la legitimitat del benefici és tot simplement un excés de percepció. Diguem ara que el cooperativisme pretén establir el preu just de les coses anul·lant el benefici.

Parlar del preu just de les coses pot semblar una blasfèmia a les persones imbuïdes de l'esperit mercantilista ambient, que troben normals les plus-vàlues desorbitades, de les quals és un bon exemple l'especulació en terrenys. Però no oblidin els qui pensen d'aquesta manera que els Pares de l'Església ja en parlaven, del preu just.

Per obtenir el preu just, les cooperatives, després d'haver cobert les reserves socials inherents a tota empresa ben organitzada, i aquelles altres que li han de permetre d'oferir als cooperadors tots els serveis socials de què hem parlat abans, tornen als cooperadors l'excés de percepció, restablint així el preu just de les coses. Ja veurem més endavant com es fa aquest retorn de l'excés de percepció o excedent cooperatiu.

Diguem només que l'obtenció del preu just de les coses és per si mateixa una finalitat que ja justifica el caràcter social del cooperativisme, que converteix les cooperatives en institucions socials tant o més que en empresa de caràcter econòmic, com molts hi veuen únicament. Per la devolució als qui l'han produït, que són els compradors, del mal anomenat

benefici, o sigui l'excés de percepció, o sigui el cobrat de massa per les coses o els serveis, el cost d'aquests queda reduït a les seves proporcions justes, al seu preu just, aquell del qual ja parlaven Sant Agustí, Sant Tomàs d'Aquino i Sant Francesc de Sales.

ELS COOPERADORS, PER LLUR PROPI ESFORÇ I PER L'AJUT MUTU que el cooperativisme ensenya a practicar com a principi fonamental de tota l'ètica cooperativa, pretén crear mentalitats i caràcters distints de les mentalitats i els caràcters egoistes, individualistes i egocentristes que actualment predominen en la societat capitalista.

Els cooperadors que ho són de debò no tenen costum d'esperar que llurs problemes siguin resolts pels altres sense que ells hi intervinguin, no admeten que un estat providencialista els pugui fixar la pauta de totes llurs activitats, no volen abandonar llur personalitat com a homes ni delegar en altres, per pròpia inhibició la resolució de llurs problemes. No ho volen tot resolt, prefereixen resoldre-s'ho ells mateixos, amb el propi esforç enaltint així llur personalitat, que posaran en joc per assolir les finalitats que es proposin sense intervencions d'altri.

El cooperador és un ciutadà que aspira a la perfecció com a tal, que s'interessa per tots els problemes col·lectius, que són els seus propis problemes, per ser ell un ens social, eminentment social, que no pot ni vol inhibir-se. Però sap que amb el seu propi esforç aïllat no n'hi ha prou, i llavors busca i ofereix la col·laboració amb tots aquells que tenen problemes idèntics als seus, i que tampoc no podrien resoldre'ls aïlladament i per mitjà de l'ajut mutu que presta i li donen, se sent capaç de resoldre-ho tot.

Car la cooperació, el cooperativisme, més ben dit, és això: la suma de voluntats individuals, d'esforços personals, d'interessos comuns voluntàriament atorgada, per a la consecució de fins col·lectius.

El self help dels anglesos, que traduïm pel "propi esforç"; l'entraïde dels francesos, que traduïm com a "ajut mutu", són els dos motors essencials que han de possibilitar l'obtenció de tota mena de realitzacions cooperatives, al marge i per damunt de tota imposició o ajut dels altres. El bon cooperador sap que només s'ajuda a ell mateix en la mesura que ajuda els altres cooperadors que tenen problemes idèntics als seus.

ELS COOPERADORS CERQUEN UNA MAJOR JUSTICIA DISTRIBUTIVA per mitjà de les cooperatives de consum, que, pel fet de tenir les portes obertes a tothom sense discriminació d'ofici, posició social, raça o creences polítiques o religioses, fan possible que els avantatges del restabliment del preu just de les coses, obtingut com hem vist, per la supressió del benefici, quedin pràcticament a l'abast de tothom.

Amb això tothom pot beneficiar-se també del major nivell de vida que representa l'aprofitament al màxim dels ingressos propis, que tenen

més poder adquisitiu en pagar sols el preu just de les coses. Aquest anhel de justícia distributiva es fa patent també en tota l'ètica cooperativa, que no admet privilegis per raó de la posició social de cada un i dóna tot el seu valor al factor humà per ell mateix.

Complement d'aquesta justícia distributiva és la supressió al màxim possible de tots els intermediaris que prenen part en la comercialització de productes, veritable mà morta que pesa sobre els preus, càrrega parasitària que només serveix per a encarir la vida. Aquesta supressió s'aconsegueix en molts països i cooperadors de consum per una banda, i per l'establiment de tota mena d'indústries d'articles d'ús i de consum, propietat de les cooperatives de consum per l'altra.

Els cooperadors propugnen la remuneració íntegra del treball a través de les cooperatives industrials o del camp, les quals, en suprimir el patró, empresa o terratinent i llogar els serveis del capital necessari per a l'exploració de la indústria o del camp, reserven el producte íntegre obtingut, una vegada fetes les naturals reserves, amortitzacions i assignació a obres socials, als productors que han donat lloc, amb llur treball, el benefici.

Això s'aconsegueix el tradicional anhel de les classes laborioses que han tingut sempre la convicció d'enriquir els altres amb el seu treball, disminuir les possibilitats de topades entre classes socials i ajudant per tant a l'establiment d'una veritable pau social.

"Tots per un i un per tots" és el lema de la cooperació. Tots per un, per tal com, treballant tots per ell, treballem per nosaltres mateixos, car ell i nosaltres tenim les mateixes necessitats; un per tots, perquè sabem que l'esforç dels qui s'han unit a nosaltres ha d'estar en relació amb l'esforç que nosaltres emprarem amb ells. Aquesta és la base primordial de l'empresa cooperativa.

Això no s'acostuma a ensenyar en les empreses capitalistes, ans al contrari, es procura sempre treure el màxim benefici, saltant-se no tan sols els principis morals, sinó fins i tot sovint, el Codi Penal. La Cooperació cultiva les seves finalitats morals a través de la satisfacció de les necessitats materials dels homes. Es per això que es pretén més justícia distributiva a través de les cooperatives de consum per la devolució dels excedents; i a través de les cooperatives industrials i del camp, fent que el pagès i el treballador obtinguin íntegre el producte del seu treball. És el que ara els economistes han posat de moda dient-ne millor distribució de renda, i que els cooperadors practiquen ja fa un segle i mig.

Això queda magníficament sintetitzat amb l'acord que va prendre l'Aliança Cooperativa Internacional, en el seu Congrés d'Hamburg de 1910 en assenyalar que: "totes les formes de cooperació tendeixen a una distribució més equitativa de la riquesa social a favor de les classes laborioses, és a dir, a augmentar la utilitat que resulta del treball o, millor encara, la facultat adquisitiva d'aquesta utilitat, i a disminuir el profit que dóna la possessió dels mitjans de producció i de canvi: l'interès, el benefici i la renda".

LES COOPERATIVES ADMETEN EL CAPITAL NOMES COM UNA EINA DE TREBALL. En no admetre el benefici com a producte del capital, ni tan sols del treball, sinó de l'acte de la venda per al consum; en establir que l'empresa cooperativa és una associació de persones i no de capitals, les cooperatives no rebutgen pas el capital que resulta ésser necessari per al desenvolupament econòmic de les pròpies empreses cooperatives; el que fan és reduir-lo a una simple eina de treball i llogar-lo per un preu fix.

LES EMPRESES COOPERATIVES ESTABLEIXEN UNA VERITABLE DEMOCRACIA ECONOMICA en la qual cada cooperador tindrà els mateixos drets, pel sol fet de ser-ho, a fiscalitzar la marxa econòmica de l'entitat, exercint el vot igual a les assemblees, amb independència, no tan sols del capital que hagi aportat, com ja hem dit, sinó fins i tot amb independència del major o menor ús que hagi fet dels serveis de la cooperativa, o del major o menor esforç de treball que hagi aportat; podrà ser elegit per als càrrecs directius si els seus companys el consideren amb capacitat per a exercir-los i podrà finalment tenir dret als excedents cooperatius o excés de percepció, allò que en termes capitalistes en diríem benefici.

Les cooperatives distribueixen els excedents segons l'ús que s'hagi fet dels seus serveis, no pas segons el capital aportat, ni tan sols a parts iguals -la qual cosa els esperits simplistes podrien creure que era una democràcia econòmica-, ans en relació directa de l'ús que hagin fet de la cooperativa o dels serveis que hagin prestat en el cas de les de tipus industrial.

Es a dir en una cooperativa de consum, la distribució serà feta d'acord amb el volum compres fet pel soci durant l'exercici econòmic; en una cooperativa industrial els excedents es repartiran a prorrata dels serveis prestats pels cooperadors a l'empresa segons una escala de valors prèviament establerta en cada cas d'acord amb la mena de treball realitzat; en una cooperativa agrària els pagesos rebran els excedents a prorrata de compres fetes per ells, de l'ús que hagin fet de la maquinària, propietat de la cooperativa, o encara de l'aportació de fruits -en qualitat i en quantitat- feta per ells a la cooperativa, segons siguin les activitats en què aquesta estigui especialitzada.

En totes les modalitats de cooperació serà aquesta la pauta establerta per al repartiment dels excessos de percepció: l'ús o servei fet o prestat a l'entitat, sempre, però prèvia assignació a reserves dels percentatges prèviament establerts pels conceptes d'acumulació d'un capital col·lectiu irrepartible, de finalitats socials i d'amortitzacions. De la puresa amb què aquest principi del repartiment sigui mantingut depèn que una cooperativa sigui o no qualificada com a veritable.

LA COOPERACIO ES SUSTANTIVA, NO NECESSITA CAP MENA D'ADJECTIU

Es una teoria formulada al llarg de més d'un segle de pràctica diària dels cooperadors de tot el món. Es per ella mateixa un tot, sense que tingui necessitat d'adjectivar-se com a socialista, catòlica o qualsevol altre qualificatiu, com és ara el de nacional-sindicalista, amb què la volgueren batejar a casa nostra.

Per això i per tal de poder establir una veritable convivència social entre els cooperadors, és a dir, una veritable democràcia, la cooperació no fa cap mena de discriminació entre els seus socis, ni per raó d'edat, sexe, raça, confessió religiosa o ideals polítics, i és per això que adopta la més estricta neutralitat en qüestions ideològiques, evitant sempre de sumar-se a cap confessió religiosa o política. Tant més que, a part dels interessos econòmics, una de les causes principals de totes les lluites entre els homes són les diversitats de parer, i la Cooperació pretén ser un ideal de pau entre els homes i de fraternitat humana -la seva bandera té els colors de l'arc de Sant Martí- per damunt de tota divergència racial, nacionalista, de classe social o de confessió ideològica.

LA COOPERACIO, QUE, COM HEM VIST A TRAVES D'AQUESTA VISIO RAPIDA DE L'EMPRESA COOPERATIVA, té dos principis bàsics que són les obres socials i la supressió del lucre, és tot el contrari del capitalisme. Si l'empresa cooperativa no reuneix capitals, sinó homes, no persegueix un lucre, sinó un servei; estableix la primacia de l'interès del consumidor, que és la totalitat dels homes, sobre l'interès del productor, que només n'és una part; si pel retorn dels excessos de percepció als qui els han produït persegueix l'obtenció del preu just; si estableix una veritable democràcia econòmica; si ensenya als homes les virtuts de l'ajut mutu i del propi esforç; si la cooperació és tot això, podem dir amb tota certesa que la cooperació, organització col·lectiva de l'economia, sobre bases ètiques irrefutables, representa una modalitat de socialisme, no pas del socialisme de partit o de classe, sinó del socialisme considerat com una organització social cridada a substituir l'actual organització capitalista, sense aldarulls, per mitjans pacífics, per l'obtenció de la pau universal entre els homes.

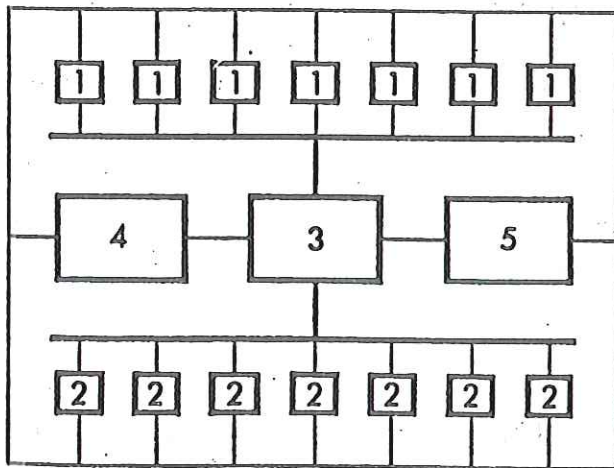
HI HA COOPERATIVISTES QUE IDEALITCEN EXCESSIVAMENT AQUESTA DOCTRINA preveuen la cooperativització total de la societat, mal que sigui "ad calendas graecas". Però creiem que de la mateixa manera que en repartir sols una part dels excessos de percepció, com a concessió a l'esperit humanament egoista dels homes, i reservar una altra part a la creació d'un capital col·lectiu irrepartible, que els vagi

imbuïnt una concepció col·lectivista de la societat, el cooperativisme s'acredita com a realista i com a tocant de peus a terra; per la mateixa raó no podem esperar que els nostres besnéts coneguin una societat completament cooperativa, i admetem que el sector cooperatiu de l'economia pot i ha de desenvolupar-se i de fet ho fa així -paral·lelament i simultàniament amb els altres sectors de l'economia, ja sigui l'artesanal, el capitalista o l'estatal, sense interferències i sense lluites, a menys que siguin les d'una noble emulació, en bé dels cooperadors en primer terme i després de la societat en general.

Per tal de poder-se fer una idea d'allò que el sector cooperatiu pot ser, oferim un esquema que representa un complex cooperatiu en alguns països com és ara els escandinaus, Anglaterra, etc.

Esquema d'un complex cooperatista

essent:

- 1 cooperatives de consum*
- 2 fàbriques cooperatives*
- 3 Magatzem Central Cooperatiu*
- 4 Banca Cooperativa*
- 5 Assegurances cooperatives*

A dalt de tot, la gran massa de famílies consumidores unides en cooperatives de consum -amb desenes de milers d'afiliats a les ciutats o només uns centenars en els pobles-, a les quals aporten un capital insignificant, de l'ordre d'un miler de pessetes escassament, però quelcom que val molt més: llur capacitat de consum (1).

En segon pla, aquestes cooperatives de consum unides entre elles federativament, munten els seus grans magatzems a l'engròs (3), mitjançant aportacions de capital en relació als afiliats de cada cooperativa, els quals magatzems fan les seves compres en gran escala i per tant, més econòmiques, per assortir les cooperatives afiliades.

Aquests magatzems a l'engròs, a la mesura de llurs possibilitats i de les necessitats de les seves afiliades, munten o compren indústries d'articles d'ús i de consum, que exploten a benefici dels consumidors, absorbint la seva producció (2).

Finalment, cooperatives d'assegurances i banques cooperatives amb aportacions de capital per part de les cooperatives de consum, dels magat-

zems a l'engròs i de les indústries cooperatives, asseguruen a les entitats i als cooperadors individualment considerats, recullen els seus estalvis i financen les seves necessitats (4 i 5).

Si els beneficis dels bancs i de les cooperatives d'assegurances reverteixen en part -cal no oblidar la creació progressiva d'un capital col·lectiu irrepartible- als cooperadors i a les cooperatives industrials reverteixen a llur torn als magatzems a l'engròs que les han creades, i el benefici d'aquests magatzems passa també en part a les cooperatives de consum que hi estan afiliades, només queda un darrer detall, el de repartir els beneficis de les cooperatives de consum, acumulats per les activitats del comerç al detall, de comerç a l'engròs i d'explotació industrial, de banca i assegurances, als membres individuals, als cooperadors, als consumidors, amb la qual cosa es tanca el cercle de l'economia cooperativista, que no té límits en la seva expansió, per la gradual expansió de la massa dels seus afiliats, els quals saben que són ells mateixos l'origen i la finalitat de totes aquestes activitats econòmiques, en les quals democràticament poden intervenir posant-hi els dirigents que els ofereixin més confiança.

Així passa a Suècia, on més d'un milió i quart d'afiliats posseeixen, a través de llur organisme federatiu, unes quaranta indústries de tota mena d'articles, des de margarina a ceràmica i des de calçat de goma a bombetes elèctriques. Així passa també a Anglaterra, on tretze milions i mig d'afiliats a les Wholesale Society de Manchester i d'Escòcia tenen unes dues-centes fàbriques de tota mena d'articles, plantacions a ultramar, vaixells per al transport, etc.

AMB AQUEST BREU ESTUDI SOBRE L'EMPRESA COOPERATIVA no pretenem sinó estimular els qui ens llegeixin a l'estudi del tema amb més profunditat i extensió. Només ens cal dir, per acabar, que, pel seu caràcter marcadament social, una empresa cooperativa requereix quelcom més que un bon administrador o director, com fóra el cas d'una altra empresa qualsevol. Una cooperativa pot estar molt ben administrada i fracassar per estar mancada de l'esperit de cooperació. Cal no oblidar la frase de Charles Gide: "Si una cooperativa no és més que un negoci, resulta un mal negoci".

Un bon director o administrador d'una empresa cooperativa no sols ha de conèixer la cooperació; caldrà que la senti, que s'hi senti compenetrat, que tingui certs dots didàctics i proselitistes per a donar-la o conèixer. En una paraula, un bon dirigent cooperatiu haurà de ser un apòstol d'aquesta idea, per inculcar l'esperit de cooperació a tots els qui el voltin.

LES COOPERATIVES DE TREBALL ASSOCIAT EN EL CONTEXT COLLECTIVISTA CATALÀ DURANT LA GUERRA

Conferència donada per Albert Pérez i Baró, al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona, el 30 de novembre de 1985. Publicat com a separata a la revista "Cooperació Catalana", núm. 63, gener 1986.

LES COOPERATIVES DE TREBALL ASSOCIAT EN EL CONTEXT COLLECTIVISTA CATALA DURANT LA GUERRA

En el marc del Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona, la Federació de Cooperatives de Treball Associat de Catalunya (FCTAC) celebrà l'Acte Central dels seus primers anys d'existència.

Digníssimes autoritats, benvolguts cooperadors, senyores, senyors.

Se m'ha demanat que us parli del tema de les cooperatives de treball associat en el context col·lectivista català durant la guerra civil, amb motiu del Cinquantenari de la constitució de la Federació de Cooperatives de Producció i Treball de Catalunya, i us haig de confessar que si d'una banda això m'afalaga, d'una altra em produeix una certa por.

M'afalaga pel fet que encara hom compti amb mi, que ja hauria d'estar retirat de la circulació, per prendre part en un acte al qual s'ha volgut donar gran relleu, fent-lo dins d'aquestes parets del Consell de Cent, veritable aula magna de Catalunya.

Em produeix una certa por per dues raons: primer per tal com és un tema que caldria tocar en profunditat i sols se m'ha donat mitja hora de temps; segon perquè caldrà situar-nos en un ambient que dubto que hi hagi gaires dels ací presents que, per raons purament dels anys que teniu, l'hagin conegut: el de la nostra guerra civil a Barcelona dins el camp de la producció en règim col·lectivista, i llavors serà difícil de fer-me entendre parlant gairebé telegràficament.

Abans d'entrar en matèria voldria recordar que no és pas la primera vegada que es parla de cooperació en aquest Saló de Cent, citaré sols que fa 64 anys, l'octubre del 1921, el gran mestre cooperativista Joan Ventosa i Roig hi llegia una ponència amb el títol de "Relació entre les cooperatives de consum i les de producció".

I una reflexió: ara hom en diu Cooperatives de Treball Associat.

I això, si més no, resulta una redundància, car l'etimologia del mot cooperar ja vol dir justament treballar en comú amb altres, és a dir, associat amb altres. Crec que l'antiga denominació de cooperaatives de producció i treball era més justa: de producció per aquells que s'emprenien feines que reportaven necessitat de maquinària i utillatge per produir articles que havien d'anar al mercat, i que a més, necessitaven una certa capacitat financera; de treball per les que no necessitaven més que l'esforç personal dels seus

membres per emprendre certes obres públiques, acudint a concursos per als quals l'antiga llei catalana reservava determinats avantatges. Recordem la constituïda expressament per a la construcció de la Casa Bloc de Sant Andreu, promoguda pel President Macià, avui caserna de la Força Pública.

Dit això entrem en matèria.

Farem un breu repàs del tema amb anterioritat a la guerra civil. Les cooperatives de Producció i Treball, barrejades amb les de consum, assistiren als congressos obrers dels anys 1865 i 1870 juntament amb les societats de resistència, com hom anomenava llavors els sindicats obrers, en els quals es discutí el tema de la cooperació com a arma de defensa dels interessos dels treballadors.

A partir del 1898 les cooperatives de producció i treball assisteixen a tots els congressos que celebren la Càmera Regional de Cooperatives Catalano-Balear primer, i la Federació de Cooperatives de Catalunya més tard, barrejades amb tota altra mena de cooperatives.

Pel juny del 1935 es constitueix la Confederació de Cooperatives de Catalunya amb inclusió entre d'altres, de la Federació de Cooperatives de Producció i Treball, que ja darrerament actuava com a subfederació de la Federació de Cooperatives de Catalunya, composta primordialment per cooperatives de consum.

Heus ací el que diem en el nostre llibre "Les Cooperatives de Catalunya" premiat primer (1968) editat més tard (1972) per l'Institut d'Estudis Catalans:

"Amb l'experiència del II Congrés que no arribà a poder discutir tots els temes de l'ordre del dia, el Comitè Executiu de la Federació de Cooperatives de Catalunya volgué anar al III Congrés amb pocs temes i ben concrets, per poder-los discutir a fons i treure'n profit. Aquests temes eren dos: necessitat de reestructurar el moviment cooperatiu català en forma de Confederació de les federacions específiques de cada branca cooperativista; i establiment d'un fons de reserva per a la creació de noves indústries cooperatives de segon grau amb l'aportació del 10% dels excessos de percepció d'aquesta mena d'entitats ja existents".

"Aquest tercer congrés es reuní els dies 28, 29 i 30 de juny del 1935 al Saló Teatre de la Unió Cooperatista Barcelonessa amb assistència de delegats de 125 entitats de les 230 que llavors hi havia a la Federació de Cooperatives de Catalunya" (...) "Foren nomenades les ponències que havien de discutir els dos temes bàsics del Congrés amb delegats de totes les federacions comarcals llavors existents (...) "La ponència de reestructuració del moviment cooperatiu, aprovada amb un sol vot en contra, deia així: "Es constituirà una Confederació de Cooperatives de Catalunya la qual agruparà totes les federacions de cooperatives que amb caràcter popular existeixen o es creïn a Catalunya de les diferents branques, com són: Consum; Producció i Treball; Agrícoles; Pòsits Marítims; Sanitàries; de Crèdit; Elèctriques; de Cases Barates; Transports, etc.".

“En el moment de transformar l'antiga Federació de Cooperatives en Confederació, aquella estava composta, segons dades del seu president Miquel Mestre, per: la Federació local de Barcelona, les federacions comarcals de Girona, Tarragona, Vic, Manresa, Litoral, Baix Llobregat, Igualada i Vallès, totes elles de consum i, a més, la Sots-Federació de Cooperatives de Producció i Treball (...)”

Fins ací la cita del nostre llibre. Hem subratllat expressament la frase amb caràcter popular com a condició precisa per poder formar part del nou organisme, per tal com la Llei de Bases de la Cooperació aprovada pel Parlament català el 17 de febrer del 1934, en el seu article 12 deia: “Les cooperatives es podran constituir en forma popular o mercantil segons quina sigui la finalitat que persegueixin” i afegia “són populars les cooperatives (...) amb finalitat de millorar les condicions de vida o treball dels obrers i classes modestes, per mitjà de l'actuació econòmica col·lectiva (...) Són mercantils les constituïdes per persones naturals o jurídiques que tractin de millorar el rendiment de llurs negocis per mitjà de l'organització de tipus cooperatiu”.

Diguem ara que segons Ràdio Associació de Catalunya, Societat Cooperativa ella mateixa, la Federació de Cooperatives de Producció i Treball de Catalunya, tenia al final del 1935, és a dir a pocs mesos de la seva creació i en vigílies de la guerra civil, 125 entitats cooperatives federades voluntàriament, amb 7.200 socis i una producció conjunta de vint-i-set milions de pessetes.

Les cooperatives de producció i treball en un context col·lectivista, diem ¿com explicar breument el que fou aquest context col·lectivista en la Catalunya d'ara fa cinquanta anys? Resumirem el que ja fou en el seu dia un resum, presentat com a comunicació a les Jornades sobre la Guerra Civil, que tingueren lloc al Palau de Projeccions per l'abril de 1979:

“Dins del món obrer conscient destaquen dos sectors sovint antagònics: marxistes i anarquistes. En el fons, però, tenen una mateixa finalitat: convertir en propietat social la propietat privada dels mitjans de producció. ¿Com plasmar-ho en fets, però? Uns volen que la propietat i la direcció siguin de l'Estat, els altres que siguin dels Sindicats. (...) Ningú no estava preparat per fer ell mateix la pròpia revolució”.

“Fou la sublevació militar feixista del 19 de juliol, allò que els portà amb safata la revolució social que havia d'implantar les col·lectivitzacions. La revolució fou primer un acte de defensa contra els sublevats: obrers i força pública addicta a la Generalitat, els venceren conjuntament”.

“Patrons implicats en l'aixecament, o esporuguits, fugiren abandonant les empreses, (...) quan fou reprès el treball els obrers, orfes de direcció, s'hagueren de fer càrrec de les empreses abandonades; per primera vegada es produí espontàniament un assaig d'autogestió obrera”.

“Sorgeixen les lluites per l'administració de la victòria en el camp

econòmic (...) cada sector ho entén a la seva manera, cal establir unes regles de joc. Es creat el Consell d'Economia de Catalunya el 12 d'agost del 1936, i aquest Consell féu el Decret de Col·lectivitzacions que la Generalitat promulgà amb data 24 d'octubre del mateix any, el qual donà estat legal a allò que espontàniament havien fet els obrers”.

El Decret de Col·lectivitzacions i control obrer, com se'n deia, establia la col·lectivització forçosa de les empreses abandonades i de les empreses grans; també ho serien les que sense ser grans o abandonades hi estiguessin d'acord patrons i obrers; les petites empreses continuaven en règim de propietat privada amb el control de llurs obrers; s'establien excepcions per a les empreses estrangeres i d'altres. La meua comunicació a les Jornades continuava dient:

“No es parlava encara d'autogestió però es practicava. Eren els obrers reunits en assemblea els que nomenaven el Consell d'Empresa (...) El Consell nomenava un director revocable i fixava les condicions de treball (...) totes les empreses d'un mateix ram reunides enviaven llurs representants al Consell General d'aquella indústria, que n'havia de fixar les línies generals d'actuació”

“Cada un d'aquests Consells Generals d'Indústria, presidit per un membre del Consell d'Economia de Catalunya, s'atenia al seu torn a les normes generals que establia aquest darrer per al conjunt de l'economia del país, esdevenint-ne el seu màxim rector. Les empreses privades estaven també subjectes a les disposicions generals”.

Els trets principals d'aquell assaig d'economia col·lectiva foren al nostre entendre els següents segons diem en aquell document: “El reconeixement del dret dels treballadors a la direcció, no sols de la pròpia empresa, ans també dels organismes econòmics superiors que foren creats sobre la marxa. La supressió parcial de la propietat privada, substituïda per la propietat col·lectiva dels mitjans de producció, bo i respectant els drets de la petita burgesia”.

“Que la propietat privada que ara passava a ser col·lectiva no ho era pas a favor de la petita col·lectivitat formada pels treballadors de cada empresa, ans a favor del conjunt de la societat, que en aquest cas no estava representada ni per l'estat, com haurien volgut els marxistes, ni pels sindicats, com haurien volgut els anarquistes, sinó per la supraestructura creada a l'efecte que hem intentat reflectir”.

“Que puix que la propietat no era dels treballadors de cada empresa sinó de la societat tampoc no ho eren els beneficis que es produïen els quals revertien a aquesta representada per la Caixa de Crèdit que formava part d'aquella supraestructura i rebia el 50% dels beneficis de les empreses col·lectivitzades”.

La col·lectivització arran del 19 de juliol del 1936, de moltes petites i mitjanes empreses, és a dir, abans que el Decret de col·lectivitzacions redactat pel Consell d'Economia de Catalunya i promulgat per la

Generalitat amb data 24 d'octubre, n'excluí l'obligatorietat de col·lectivització d'aquest tipus d'entitats si no havien estat abandonades pels seus propietaris, provocà una certa por i rebuig del nou règim entre aquest tipus d'empreses, i això féu que proliferés la creació de cooperatives de producció per acord entre patrons i obrers, acollint-se als preceptes de la Llei de 17 de febrer del 1934 aprovada pel Parlament català. L'aportació obligatòria del capital social per part dels socis de les noves cooperatives era purament simbòlica i representava una cessió de béns per part dels patrons que així conquerien la voluntat dels treballadors.

Aquesta febrada cooperativista, féu que dos anys més tard de la constitució de la Federació de Cooperatives de Producció i Treball, és a dir, a finals del 1937, aquesta tingués afiliades 300 cooperatives amb 12.800 socis i un capital conjunt de 12 milions de pessetes. La Federació de Cooperatives de Producció i Treball llavors estava subdividida en sis grups industrials -mena de subfederacions- segons la indústria a la qual pertanyien les cooperatives. Això portà com a conseqüència una competència entre empreses col·lectivitzades i empreses cooperatives del mateix ram, emparades aquestes darreres pels avantatges que la Llei del 34 els reconeixia.

A la Secretaria de la Comissió d'Aplicació del Decret de Col·lectivitzacions, de la qual jo n'era titular, arribaven freqüentment queixes d'empreses col·lectivitzades legalment, que denunciaven la competència de cooperatives, no menys legals que elles, dedicades al mateix ram, competència que tenia el seu origen en els avantatges que els oferia la Llei de Cooperatives del 34.

"Fou per això -diem en el nostre llibre "Trenta mesos de col·lectivisme a Catalunya"- que ja pel maig del 1937 fou presentat al Consell d'Economia de Catalunya, per part del vocal encarregat de la Ponència d'Organització del Treball, Martí Barrera, una proposta tendent a modificar la Llei de Cooperatives, en el sentit que les exempcions tributàries de què gaudien les cooperatives de producció fossin abolides".

La justificació de la proposta de modificació de la Llei de Bases de la Cooperació, era, com diem en el llibre esmentat, la següent: "Amb la constitució d'infinat de cooperatives de producció creades després del 19 de juliol a base d'empreses privades ja existents, es desvirtuarà completament el règim de col·lectivitzacions, car mentre les característiques essencials de les cooperatives de producció són: la iniciativa de constitució, l'aportació de capital igual per tots els socis, el dret d'aquests a reintegrar-se del capital aportat en separar-se de la cooperativa, i darrerament del caràcter de co-propietaris per part dels socis; les empreses col·lectivitzades pels obrers de les quals, per contra, segons l'esperit del Decret de Col·lectivitzacions, sols n'eren usufructuaris, representava la devolució al patrimoni social o col·lectiu dels mitjans de producció i de canvi, que al llarg dels anys i de la plusvàlua acumulada (...) havien passat a ser propietat privada".

I continuem dient en el nostre llibre esmentat: "Són per tant dos conceptes distints els representats per la cooperació de producció i les col·lectivitzacions tal com foren concebudes pels redactors del Decret del 24 d'octubre del 1936. En règim distint, les cooperatives i les col·lectivitzacions obeeixen, això no obstant, a un mateix criteri socialitzant i amb tendència a la supressió de l'interès privat en benefici exclusiu de l'interès de la col·lectivitat, per la qual cosa era lògic que fossin tractades en un mateix pla d'igualtat".

Aquesta proposició sofrí diverses contingències i ajornaments -recordem que hi hagué uns "fets de maig" que comportaren un canvi de tendència política i en la composició del Govern i del Consell d'Economia- i finalment el 16 de febrer del 1938, és a dir, nou mesos després de la proposta primitiva de modificació de la Llei de Bases de la Cooperació, amb la signatura del Conseller Comorera, fou publicat un Decret que deia el següent:

"Seran considerades empreses col·lectivitzades les cooperatives de producció i treball constituïdes després del 19 de juliol del 1936, el capital de les quals no s'hagi format exclusivament amb les aportacions individuals de tots els socis". Continuava establint les normes de desenvolupament, i sobretot establia el repartiment dels beneficis en la mateixa forma en què hem vist que estava establert per a les empreses col·lectivitzades, que n'havien de deixar el 50% a la Caixa de Crèdit Industrial i Comercial de Catalunya. I ho feia a més amb efectes retroactius pels exercicis econòmics 1936 i 1937.

La pugna entre cooperatives de producció i treball i empreses col·lectivitzades arribà a l'extrem de la publicació d'un fascicle per part de la Federació de Cooperatives d'aquell ram i dels grups industrials creats dins del seu si titulat "El Cooperativisme davant el decret de col·lectivitzacions", la data de publicació del qual no hi consta, però que ho fou a la darrera del 1937, en el qual entre altres moltes coses es deia el següent:

"(...) Amb això hem aconseguit que en l'actual moment de guerra, i per tant de crisi i de dificultats econòmiques, totes les cooperatives adherides als grups industrials tinguin vida pròpia. ¿Poden dir-ho així els milers d'indústries i comerços de tot Catalunya que (...) van sent col·lectivitzats? ¿Podran subsistir la majoria d'ells quan la guerra s'hagi acabat? El temps ens darà la resposta (...) però les cooperatives adherides als grups industrials podem afirmar que subsistirán i que tindran elements de vida suficients (...)".

Aquesta posició anti-col·lectivitzadora dels dirigents de les cooperatives de producció d'aquella època, responia a una gran campanya orquestrada des del Partit Socialista Unificat de Catalunya, a partir dels fets de maig, i que tingué altres manifestacions en els acords presos en aquella mateixa època pel Congrés de la UGT de Lleida, proclamant el fracàs de les col·lectivitzacions i demanant el retorn a la direcció unipersonal de les

empreses; així com la que emprengueren els diaris, la majoria controlats per aquell partit, culpant "l'actuació dels Consells d'Empresa i Comitès de Control, de l'encariment del cost de la vida. No oblidem que alguns dels homes més destacats del moviment cooperatiu llavors eren del PSUC com per exemple Josep Farré, Sebastià Flot i Felip Barjar entre d'altres.

Encara que això representi avançar-nos a la recensió cronològica dels fets, diguem que si les 125 cooperatives de producció adherides a la Federació en constituir-se aquesta a la darrerria del 1935 s'havien convertit a la darrerria del 1937 en 300 amb la incorporació de les creades per defugir la col·lectivització; el seu nombre havia baixat a 90 l'any 1940 per haver retornat la majoria de les darrerres al seu anterior estat d'empresa privada així que s'acabà la guerra, i encara, que l'any 1942 sols en quedaven obligatòriament 65 a la UTECO, organisme que havia substituït la Federació. Això representa una contesta clara i taxativa a les preguntes que es feien en el text que hem llegit ara mateix, sobre la perpetuació de les dues formes, cooperativa o col·lectivista. I és que la realitat era tota una altra, el destí de la nova economia que hom havia volgut assajar estava lligat estretament a la marxa de la guerra civil, que en l'època que esmentem, darrerria del 37, estava ja pràcticament decidida.

El Decret del 16 de febrer de 1938 obligant a convertir en col·lectivitzades les empreses cooperatives creades després del 19 de juliol de 1936 amb antecedent de propietat privada, no representava cap atac contra la cooperació de producció ans la conservació de la puresa dels principis cooperatius.

En les més de quinze pàgines que dediquem al tema d'avui en el nostre esmentat llibre "30 mesos de col·lectivisme a Catalunya" diem: "Encara caldria afegir-hi una diferència essencial entre els dos tipus d'empresa, la cooperativa i la col·lectivista, diferien essencialment en l'abast de llur concepció socialitzant: no sols els uns eren copropietaris de l'empresa i els altres sols n'eren usufructuaris; a més aquells es repartien els guanys que haurien sostret de l'antic patró a prorrata de llur esforç de treball, mentre que els altres tornaven els guanys a la societat, que havia posat en llurs mans l'empresa, a través de la Caixa de Crèdit, per a noves inversions".

"Tot això no afectava per a res la cooperació de consum -continuem dient en el llibre esmentat- car de la mateixa manera que el nou règim de col·lectivitzacions era el mitjà acceptat per tots per organitzar l'economia industrial de Catalunya sobre noves bases de justícia social; les cooperatives de consum eren la garantia d'una justícia retributiva complement obligat d'aquella. No hi havia oposició entre cooperatives de consum i empreses col·lectivitzades, ans un sistema complementava l'altre. Recordem que la base setena del programa fet públic pel Consell d'Economia de Catalunya en constituir-se, que es féu seu el Govern de la Generalitat, deia: "Intensificació del Règim Cooperatiu en la distribució

dels productes i en particular explotació en règim cooperatiu de les grans empreses de distribució”.

Més tard quan el règim de col·lectivitzacions havia entrat en la seva fase descendent per tot un seguit de factors: hostilitat del poder central, sabotatge sord dels partits republicans, disminució d'influència de la CNT, debilitat del PSOE, viratge del partit comunista, etc, i principalment per la marxa de la guerra, començaren a veure's els interessos privats i es començà una campanya per a la conversió de les empreses col·lectivitzades en empreses cooperatives. Estàvem ja en els darrers mesos del 1938, darrers així mateix de la guerra, al menys pel que afectava Catalunya.

Ruíz Ponseti, sots-secretari de la Conselleria d'Economia, que col·laborà des del primer dia en tota la tasca del Consell d'Economia del qual fou un dels pocs membres permanents. Ruíz Ponseti, diem, havia de fer equilibris dialèctics en una conferència donada als empleats de la casa Jorba el 1r. de novembre de 1938 dient: “En cas de liquidar-se una empresa col·lectivitzada, d'acord amb els seus estatuts tipus, pot fer-se lliurant tot el capital a la Caixa de Crèdit Industrial i constituint-se simultàniament, si convingués, una cooperativa de producció, a base d'obtenir un crèdit equivalent de l'esmentada caixa, amb la qual cosa quedaria patent que el capital de l'establiment pertanyia a tots els catalans”.

“Tot això no era més que una grollera maniobra que no enganyava ningú. Ruíz Ponseti, que era un home intel·ligent, sabia que el que ell propugnava no tenia res a veure amb l'esperit que informà sempre tota la legislació teixida al voltant del Decret de Col·lectivitzacions, i que a més no tenia res a veure tampoc amb els principis cooperativistes acceptats a tots els països del món, entre d'altres raons perquè aquestes empreses no tindrien res de cooperatives si no era aportat llur capital pels propis socis”.

“Per contra, quan la nova empresa cooperativa hagués liquidat el préstec de la Caixa de Crèdit, els seus treballadors n'esdevindrien co-proprietaris i encara que el seu capital fos irrepartible no ho foren els seus beneficis, d'acord amb la legislació i els principis cooperatius. No es tractava doncs, sinó d'un excés d'habilitat política per tractar de salvar el que ja estava perdut en els camps de batalla.

Si Ruíz Ponseti proposava, cara al públic representat pels obrers de la casa Jorba, la conversió en cooperatives de producció del que havien esdevingut empreses col·lectivitzades; Ramon Peypoc, un altre dels pocs membres permanents del Consell d'Economia en representació d'Acció Catalana, presentà simultàniament a l'esmentat consell un projecte de decret possibilitant aquesta mateixa conversió.

Era a la darrereria d'octubre o a primers de novembre del 1938, la guerra civil en el seu aspecte militar estava a les acaballes, i hom tenia la pretensió que un acte gairebé “in articulo mortis” de descol·lectivització general i conversió en cooperatives, congraciés els obrers i classes mitja-

nes que durant dos anys i mig havien maldat per una economia col·lectivista, amb els futurs vencedors, era infantil i, a més, un gest inútil.

Al Consell d'Economia de Catalunya ja no hi havia més que un sector disposat a evitar un acte que, a més de ser una covardia, no podia ni tan sols merèixer l'agraïment dels patrons expropiats durant tot el temps de guerra, que preferirien ser reposats als seus llocs pels vencedors de la mateixa. Aquest sector era la CNT.

Així fou coneguda la proposta de Peypoc, el representant d'aquesta central sindical, Andreu Capdevila, l'únic que hi era des del primer dia, em demanà de redactar un escrit per presentar en nom de la CNT, rebatent la proposta de Peypoc: escrit que a més recollia totes les anteriors escames que la legislació col·lectivista havia sofert. Aquest escrit ocupa deu pàgines del meu llibre sobre les col·lectivitzacions, al qual em remeto si algú té interès per aprofundir en el tema.

No tenim temps per més cites i ens limitarem a copiar-ne un parell de paràgrafs: "El Decret de Col·lectivitzacions no sols representa una punició contra els patrons directament o indirecta implicats en l'aixecament feixista del 19 de juliol, (...) sinó també la plasmació d'aquells anhels seculars de la classe treballadora, tendents tots plegats, fos quina fos l'escola social a la qual estiguessin adscrits, a l'eliminació de la propietat privada dels mitjans de producció i de canvi, substituint-la per una forma de propietat col·lectiva que ultrapassa els rengles dels propis obrers interessats en cada empresa, i abraça la col·lectivització en llur aspecte total (...)".

I en un altre lloc afegim: "Però hem dit ja (...) que no podia posar-se en un pla d'igualtat a les empreses col·lectivitzades i a les cooperatives de producció per tal que obeeixin a principis completament distints: el Decret de Col·lectivitzacions no era fill de cap ideologia determinada, ja que fou el punt de transacció de tres tendències ben definides, la marxista centralitzadora, l'anarco-sindicalista federativa, i la de la petita burgesia que recabà i obtingué el respecte a la mateixa, el camp doncs quedà lliure i no calia torçar cap convicció arrelada; però el moviment cooperatiu té un cos de doctrina acceptat universalment que es ditingeix principalment per la lliure iniciativa de constitució de les entitats que s'hi adapten (...) que es tradueix en aportacions econòmiques iguals per part de tots els socis; la més absoluta autonomia envers els organismes públics; en la defensa dels interessos dels consumidors als quals ha de revertir el benefici o excés de percepció obtingut, (...) hom creu per tant, que tot el que sigui imposar la creació de cooperatives o crear-les d'una manera artificial a base d'heretar l'economia d'empreses ja existents sota una altra forma jurídica, és fer un mal servei als ideals cooperatistes (...)".

La guerra s'acostava a Barcelona i el Consell d'Economia discutia encara el sexe dels àngels, és a dir, si calia o no anul·lar les col·lectivitzacions. L'honor de fer-ho li fou reservat a Franco, del qual ara s'ha complert el desè aniversari de la seva mort, deixant penjada la proposta d'en Peypoc.

Comença la por. El nou règim afusellà alguns cooperadors, dels quals volem recordar-ne dos que foren amics personals, en Codina de Manlleu i en Vicens Sales de Gràcia. El President de la Confederació de Cooperatives de Catalunya, constituïda l'any 1935, en Miquel Mestre, fou condemnat a mort i més tard li fou commutada la pena. Més de cent cooperatives de consum foranes foren expoliades dels seus béns. Les tres-centes cooperatives de producció del 1937 quedaren en seixanta cinc. I començà un llarg túnel fosc de més de quaranta anys...

Ara diuen que cal oblidar, ¿com podem fer-ho si deu anys més tard encara tenim a Espanya la mateixa Llei franquista del 74, i els béns exoliats a Catalunya no s'han tornat ni indemnitzats? Mirem al futur i esperem però que els propers cinquanta anys siguin per al moviment cooperatiu millors que els que hem passat.

Gràcies per la vostra atenció.

NOTA BIOGRAFICA

Va nèixer a la vila de Gràcia l'any 1902. Cursà Estudis Primaris. El 1916 va començar a treballar en el comerç, en una empresa d'importació-exportació. Al mateix temps, militava a les Joventuts Socialistes del PSOE i era membre de la CNT. Va seguir cursos nocturns a l'Escola del Treball i a l'Ateneu Enciclopèdic Popular i, amb el temps, va esdevenir expert comptable.

El 1920 col.laborà en la Fundació del Partit Comunista d'Espanya des de Barcelona i va ser empresonat en diverses ocasions per activitats sindicals, per espai de tres anys. Entre 1929-1933 fou secretari de la Secció de Cultura i Secretari General de l'Ateneu Enciclopèdic Popular. El 1932 es va casar amb Dolors Baró Garcín.

El 1933 fou un dels membres del Comitè de Vaga Mercantil. Víctima de les represàlies va romandre quinze mesos sense feina. El mateix any va ser expulsat de la CNT.

El 1936 esdevingué soci de la Cooperativa de Teixidors a Mà. Entre 1936-1939 va ser funcionari de la Generalitat Republicana a les Conselleries de Treball i Economia; i Secretari per a l'Aplicació del Decret de Col·lectivitzacions.

El 1939 s'exilià a França i s'hi està trenta tres mesos. El 1941 torna i en el 1942 neix el seu fill Albert.

En el transcurs dels anys 50 reprèn les activitats cooperatíves en la clandestinitat. Concretament l'any 1952 col.labora en la Fundació del Centro de Estudios Cooperativos (prohibit després durant el franquisme).

Dels anys 50 als 60 col.labora en revistes i diaris del país, d'Europa i d'Amèrica Llatina en una contínua divulgació del mestratge dels Pioners de Rochdale. Tradueix i col.labora en la publicació de textos d'Odhe, Gide, Ventosa i Roig, Brot, Fabra i Ribas, etc.; així com dona nombroses conferències arreu de Catalunya a quasi totes les cooperatives.

El 1966 es jubila com a directiu d'una multinacional de l'alimentació després de quasi 50 anys d'activitat professional.

De 1966 a 1989 completa textos iniciats en l'època franquista i publica més d'una vintena de llibres sobre temes cooperatius. Cal destacar-ne:

1. "Les cooperatives a Catalunya". Premi Rafael Tasis el 1966 per l'Institut d'Estudis Catalans (publicades tres edicions), la darrera edició com a "Història de la Cooperació a Catalunya".

2. "30 mesos de col·lectivisme a Catalunya" (també publicades tres edicions), les dues darreres edicions foren presentades a la Fundació Roca i Galès.

3. "Cent anys de la Cooperativa Teixidors a Mà".

4. I els llibres de memòries: "Els feliços anys vint" i "D'aquell temps, d'aquest país".

El 1981 rep un homenatge del Moviment Cooperatiu Català a Canet de Mar, organitzat per la Fundació Roca i Galès.

El 1982 rep la Creu de Sant Jordi, atorgada pel Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya per la seva tasca sindical i cooperativista.

El 1987 rep el Premi 1r. de Maig a la Memòria Popular instituït conjuntament pel Partit dels Socialistes de Catalunya, la Unió General de Treballadors i les Joventuts Socialistes de Catalunya.

El juny del 1989 es retirà amb la seva muller a Calella per gaudir del repòs. L'11 d'agost va ser ingressat a l'Aliança i morí d'un infart el 17 d'agost. El 18 d'agost i en presència de la família i amics cooperativistes se celebrà un acte civil d'homenatge en el cementiri de Collcerola.